...ороонуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

46-дахи жэлээ гарана

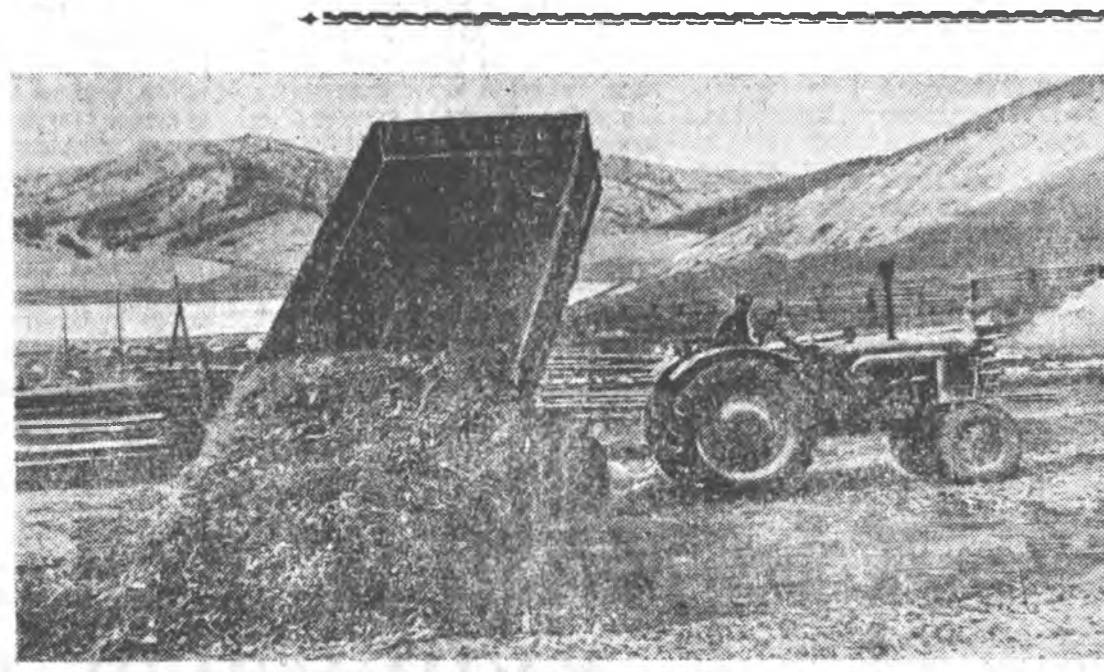
...уряад Үнэн

№ 207 (12111)
1969 оной
сентябриин 4,
четверг

Сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ряалга дээрэ үдэр, час бүхэн үнэтэй

...Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи отделениин тарялан дээрэ кукурузын баян ургаса гараа. Энэнь колхозой механизаторнуудай оролдо... ...лай үрэ дүн болоно: Мүнөө эндэхи механизаторнууд кукуруза хуряана, силос дараха хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулна. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ...зой хоёрдохи отделениин комбайнер Василий Лаптев, тракторист Потап Бондарев гэгшэдэй агрегат. 2. Тракторист Артем Петров.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

...ын колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын, намарай ...хахалалгын хэр зэргэ ябажа байһан тухай

1969 оной сентябриин 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Хадагдаһан тарян	Тэрэнэй хуряагдаһаниинь	Хуряагдаһаниинь: Кукуруза	Хуряагдаһаниинь: Силосой бусад ургамалнууд	Намарай паар
...ай	0,5	26	26	14	—
...й	2	37	19	21	1
[illegible]	10	45	32	57	8
[illegible]	—	—	—	43	—
[illegible]	—	—	—	—	—
[illegible]	0,4	100	36	14	0,2
...ай	34	6	88	78	38
...ын	14	21	100	84	15
...ааниин	9	62	86	54	15
...ын	—	—	—	46	—
[illegible]	5	38	20	24	—
...ээрэй	2	32	23	43	3
[illegible]	3	64	10	—	1
[illegible]	16	54	91	77	11
...Үдын	7	51	18	15	9
[illegible]	—	—	—	11	—

...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

ХАБАРОВСКЫН ХҮГЖЭМТЭ КОМЕДИИН ТЕАТРАЙ ...ЛЛЕКТИВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ...ЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...ын ажалшадай соёлой ...лгаар ехэ хүдэлмэри ...түлөө Хабаровскын хүг... ...дийн театрай коллективые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

...адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

...урядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

...Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...ой сентябриин 2.

...адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...ПУБЛИКЫН КИНОФИКАЦИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ ...АДАЙ АССР-эй КУЛЬТУРЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...ын ажалшадта кино ха... ...аар габьяатай байһа... ...өө Буряадай АССР-эй ...габьяата ажал ябуулаг... ...хүндэтэ нэрэ зэргэ иимэ ...олгохо:

... Бадмажап Санжижапо... ...вичта—Сэлэнгын киносетиин дирекциин киномеханик.

Жукова Анна Сидоровнада — Улаан-Үдэ городой «Эрдэм» кинотеатрай директор.

Оленников Михаил Яковлевичта — Мухар-Шэбэрэй киносетиин директор.

...адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

...урядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

...Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...ой сентябриин 2.

...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

...ПУБЛИКЫН КИНОФИКАЦИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ ...АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ...ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...ын ажалшадта кино ...аар амжалтатай бай... ...өө, совет кинематогра... ...эй ойтой дашарамдуу... ...ай АССР-эй Верховно ...Президиумэй Хүндэлэлэй ...шагнаха:

... Степан Савельевичые ...адай Зэдын отделениин ...

... Иван Гурьяновичые— ...сетиин дирекциин кино...

... Досон Аральжиновичые ...киносетиин дирекциин ...

... Сергей Тимофеевичые— Мухар-Шэбэрэй киносетиин дирекциин киномеханик.

Козлова Клавдия Павловнае — Улаан-Үдэ городой «Прогресс» кинотеатрай администратор.

Ландин Дмитрий Ивановичые — Улаан-Үдэ городой «Дружба» кинотеатрай технорук.

Молчанова Галина Ивановнае — Баргажанай киносетиин дирекциин киномеханик.

Фомин Харлампий Михеевичые— Тарбагатайн киносетиин дирекциин киномеханик.

Фоменко Алексей Дмитриевичые — Загарайн киносетиин дирекциин киномеханик.

Хромых Степан Ивливичые — Улаан-Үдэ городой «Прогресс» кинотеатрай уран зурааша.

...адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

...урядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

...Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...ой сентябриин 2.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ЭЛИРБЭ

1969 ондо хонин ажал хүгжөөхэ талаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн КПСС-эй Яруунын райком ба ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдком һаяхан гаргаба.

Ажахынуудай дундаһаа Яруунын совхоз (директор К. А. Албашеев, парткомой секретарь Л. Г. Минеев, рабочкомой түрүүлэгшэ Ц. Б. Батомункуев) мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлээ. Эндэхи хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,122 килограмм нооһо хайшалжа, гүрэндэ нооһо худалдаха жэлэйнгээ түсэб 131 процент дүүргээ. Тус совхоздо партиин райкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдажа, совхоз ойн баярай ажалай бэлэгүүдэй аймагай дэбтэртэ бэшэгдээ.

100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүриһөө 3,310 килограмм нооһо хайшалжа, гүрэндэ нооһо худалдаха түсэбөө 106 процент дүүргэһэн «Юбилейный» совхоздо (директор С. Л. Козлов, парткомой секретарь Д. Д. Цыбикжапов, главна зоотехник Ф. В. Замоткин) КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамота хоёрдохи мүнгэн шантайгаар барюулагдаба.

Хонишодой бригадануудай дундаһаа 100 эхэ хонин бүриһөө 100, 100-һаа олон хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүриһөө 3 килограммһаа дээшэ нооһо хайшалһан, хурьгадаа эхэһээнь һалгаахадаа тус бүрииень 20, 20-һоо дээшэ килограмм шэгнүүртэй болгоһон 11 бригада шалгаржа, ажалай бэлэгүүдэй аймагай дэбтэртэ бэшэгдээ. Ахалагша хонишодтонь «1969 оной аймагай хонин ажалай мастер» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдожо, бусад хонишодынь Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Эдэ бригадануудай хонишодто жэлэй туршада абаһан салингайнь 10 процент шан болгогдожо үгтэхэ юм.

Тэдэнэй дунда РСФСР-эй хонин ажалай мастер, Яруунын совхозой ахалагша хонишон Ц. Д. Бадмаев, аймаг соогоо байгша ондо хонишодой мүрысөө үүсхэгшэ, «Дружба» колхозой хонишон Б-Д. Э. Ринчинов, КПСС-эй райкомой гэшүүн, Нарһатын совхозой хонишон Д. Г. Цыбиков болон бусад бии.

Ц. ДАНДАРОВ.

Яруна.

МҮРЫСӨӨНДЭ ЭРХИМЛЭНЭ

Ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалта туйлажа, агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй локомотив хабсаралгын цехэй коллектив оролсоод, һүүлэй үедэ һайн амжалтануудые туйлажа байна. Продукци үйлэдбэрилхэ, үнэ сэнгынь хямдаруулха 8 һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдэө.

Август һарада ахалагша мастер коммунист Г. К. Стариковай хүтэлбэрилдэг участогайхид һайнаар ажаллажа, мүрысөөндэ илажа гараба. Хоёрдохи һуури локомотив, вагонуудай рессор болон тормознуудые заһабарилдаг участок (ахалагша мастер В. В. Сверкунов) эзэлбэ.

Эдэ участогуудай туйлаһан амжалта гансахан лэ үйлэдбэри зүбөөр эмхидхэһэнһээ болоо бэшэ юм. Хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Ахалагша мастернууд Г. К. Стариков, В. В. Сверкунов гэгшэд цехэй хүдэлмэришэдэйнгөө дунда политическэ мэдээсэл хэхэ даабаритайнууд юм. Үдэр бүри тооной халаанайнгаа эхилхын урда тээхэнэ, үгышье бол, үдын забһарлалгын үеэр нүхэдөө суглуулжа, газетын һонинуудтай танилсуулдаг, цехэйнгээ, мүн участогайнгаа ажал хүдэлмэри тухай, түсэб даабариин дүүргэлтэ тухай тобшоор хөөрэжэ үгэдэг.

Гадна энэ цехтэ мэргэжэл мэргэжэлээрээ мүрысөөн үргэн дэлисэтэй болонхой. Слесарь Б. Б. Ребягин, электро-гагнуурша В. Г. Монастырев, газорезчик П. К. Челмодеев, фрезернэ станок дээрэ ажалладаг М. И. Нечай гэгшэд һүүлэй хоёр һарын туршада өөһэдынгөө мэргэжэлээр эрхимлэжэ ябана.

Д. ЦЫРЕНОВ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

СОВЕТСКЭ ПАРТИИНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИ БОЛГАРИИН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА ОШОХОНЬ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный түрүүтэй Советскэ партийно-правительственна делегаци Болгарида социалис революциин болоһоор 25 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадахын тула Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар Болгариин Арадай Республика ошохонь.

Совет-герман хани барисаанай һара

Германиин Демократическа Республикын 20 жэлэй ойдо зорюулагдажа, сентябриин 2-то Москвада нээгдэһэн научна сессидэ совет ба немец ехэ ехэ түүхэшэд хабаадаа. Энээниие СССР-эй Наукануудай академи, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт, Ниитын эрдэмэй академи, ГДР-тэй хани барисаанай совет бүлгэм эмхидхээ.

Тус сесси Совет-герман хани барисаанай һарые манай орон дотор эхилбэ.

* * *

ГДР-эй 20 жэлэй ойн һайндэртэ олон миллион совет хүнүүд хабаадаха байна. Совет-герман хани барисаанай һарын программада—радиогой үдэрнүүд, ГДР-эй телевидениин декада ороно. Россин Федерацида үнгэргэгдэхэ ГДР-эй соёлой үдэрнүүд, аха дүү орон соогуур совет делегацинуудай ба аяншалгын бүлэгүүдэй ябалга, манай орондо немец ажалшадай түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд болохо. ГДР-тэй хани барисаанай совет бүлгэмэй хамтын гэшүүд болоһон промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд, институдууд ба һургуулинуудаар энэ һайндэртэ зорюулагдаһан баярай вечернүүд, суглаанууд болохо.

Олон үхибүүдтэй эхэнүүдтэ алдар соло

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1969 оной августын 29-нэйнгөө указаар Буряадай АССР-эй 10 ба бүри олон үхибүүдые түрэһэн, хүмүүжүүлһэн иимэ эхэнүүдтэ «Эхэ Геройн» хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоод, «Эхэ Геройн» орден, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамотануудые барюулха гэжэ тогтоогоо.

1. **Будаева** Бадма Доржиевнада — Захааминай аймагай Далахайн совхозой хүдэлмэришэн.
2. **Будаева** Бимба Шагжиевнада—Улаан-Үдын аймагай Хурамша тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
3. **Гармаева** Евгения Бадлуевна—Захааминай аймагай хүдэлмэришэндэ.
4. **Дампилова** Гармацырен Будаевнада—Сэлэнгын аймагай Зуево-Сутай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
5. **Литвиненко** Анна Алимповнада—Хориин аймагай Хасуурта тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
6. **Мункуева** Цырен-Ханда Раднаевнада—Улаан-Үдын аймагай Дээдэ Ивалга тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
7. **Нардуева** Карелия Павловнада—Хойто Байгалай аймагай хүдэлмэрилэгшэ.
8. **Очирова** Бадма Дулмаевнада—Сэлэнгын аймагай Ташир тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
9. **Цыбенова** Гунсэн Цыденовнада—Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
10. **Цыденжапова** Надмит Дашиевна—Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
11. **Шойнжурова** Бүмбүү Шагдаровнада—Хэжэнгын аймагай хүдэлмэрилэгшэ.

Эрдэм мэргэжэл шудалхаяа Советскэ Союзда ерэнэ

МОСКВА. (ТАСС). Азиин, Африкын ба Латиин Америкын оронуудай олохон хүбүүд, басагад сентябриин 2-то эндэ ерээ. Эдэнэр бултадаа Советскэ Союзай дээдэ һургуулинуудта һуража, эрдэм мэргэжэл шудалха хүсэлэнтэй.

Ерэгшэдэй дунда марокканецууд Осман Зерхани, Ахамед Руан, иорданец Хадад Саба, Сулейман Свилем гэгшэд бии. Эдэнэр инженер болохо зорилготой. Аргентинэһээ ерэһэн Александр Арнедо Леонадас, Чадай, республикаһаа—Зара Джиме гэгшэд биологи ба хүдөө ажахые шудалха юм. Японһоо — Ивамото Комико, Индиин—Сунил Кумер Шарма медигүүд болохые хүсэнэ.

Гадаадын студентнэр гол факультедүүдтэ хэшээл хэжэ эхилхэһээ урид бэлэдхэлэй факультедүүдтэ уялгата курс гараха юм. Иимэ факультедүүд Москвагай, Ленинградай, Киевэй, Харьковай, Ростов-на-Дону хотын, Краснодарай, мүн ороной бусад городуудай хэдэ хэдэн ехэ университедүүд ба институдуудай дэргэдэ нээгдэнхэй. Ород хэлэн дээрэ лекцинүүдые шагнажа, шухала литература уншажа шададаг болохоор тэндэ жэл—жэл хахадай туршада ород хэлэ үзэхэ байна.

Мүнөө жэл СССР-эй дээдэ һургуулинуудта һурахын тула дэлхэйн зуу шахуу оронуудһаа долоо мянга тухай студентнэр, аспирантнууд ба стажорнууд ерэхэ.

ХОЛЫН НЮТАГУУДТА ХҮН ЗОНОЙ БҮРИДХЭЛ ХЭГДЭБЭ

Енисей мүрэнэй оршондохи ошохонь бэрхэтэй нютагуудта—Каа-Хемскэ районой 11 һуурин тосхондо хүн зоной бүридхэл хэгдэжэ дүүрэв.

Энээн тухай ЦСУ-гай Каа-Хемскэ районой инспектор П. Г. Лубошникова Түбын ниислэлдэ болоһон, гүрэнэй статистикын хүдэлмэрилэгшэдэй табан хоногой зүблөөн-семинар дээрэ мэдээсэбэ.

Үшөө нэгэ бүлэг бүридхэлшэд ноябрь соо мал ажалай заха холын фермэнүүдтэ ошохо. Хүн зоной бүридхэлые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга олгохоор хэмжээ ябуулганууд Түвын АССР-тэ зохёогдон, баталагданхай.

Кызыл. (ТАСС-ай корр.).

«КОСМОС—297» НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Космос-297» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1969 оной сентябриин 2-то Советскэ Союзһаа дэгдээгдэбэ.

МАНАЙ ШАЛГАЛТА — ХОРИИН АЙМАГ

НОЙРМОГ ХОНИШОД, НОБШО ҮРЭЖҮҮЛЭГШЭД

Аяма халуун зунай һүүлээр һоно боргооһогүй аажам һэрюухэн намар ерэнхэй. Сүүдхын ошохо бүри үдэр богони болоно. Хюруугай унажа, ногооной хагдарха саг дүтэлэнхэй.

Июль соо ороһон бороо добо газарай үбһэ ногооной ургаса нилээд һайжаруулаа. Мүн нютаг бүхэндэ силосэй ургамал хуряагдажа, тарянай һууриин бэлшээри элбэгжэнхэй. Эгээл энэ сагай үдэр бүхэниие дүүрэн хэрэглэжэ, адууһа малаа бэлшээн таргалуулха эрилтэ колхоз, совхозуудай малшан бүхэнэй урда табигдана. Энэ үедэ хонишодой хүдэлмэри илангаяа ехэ, харюусалгашье ехэтэй.

Харин хонин һүрэг бэлшээн таргалуулха, тоо толгойень олошоруулха талаар ябуулагдажа байһан хүдэлмэри Хориин аймагай зарим совхозуудта һулаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ манай шалгалта элишэлбэ.

...Үглөөнэй 6 час. Анаа голой хойто бэеынь тала хон жэн. Эндэхи 5—6 отарануудай хонишодой зуһалангуудай хоолойһоо утаан һаял гаража эхилэнхэй. Эндэ зуһажа байһан Анаагай совхозой 3-дахи отделениин ахалагша хонишон Пунсык Жамбаловай отарада ерэжэ, хонишодоор хөөрэлдэбэбди.

— Ототой хонидоо оложо, үрэжүүлһээр байтарнай 7—8 час болгошо. Тэрэл багаар бэшэшье отарынхид хонидоо бэлшээридэнь гаргагша, — гэжэ эндэ техник-үрэжүүлэгшээр хүдэлмэрилжэ байһан ветеринарна фельдшер Ц. Дугарова хөөрэнэ.

Үдын совхозой хонишодто хүрэжэ ерэхэдэмнай 7 час боложо байгаа. Отара бүхэнэй хонид шабар шабха болошоһон хорёо соогоо хаалгаатай зандаа. Энэ совхозой 1-дэхи отделениин Карнаков Красиков хоёрой хонидые харахада ядаруунууд. Карнаковай харууһалдаг гологдоһондо гаргагдаһан хонид соо үглөө мүнөө «нюдөө анихаяа» байһан мал олон. Томо хонидой дунда энэ жэлэй хурьгадшье бии. Хабар түрэхөөр үрэжүүлэгдэхэ хонидые харууһалдаг нүхэр Красиков үсэгэлдэрэй Улаан-Одон ябашанхай. 8 часһаа эртэ отарадаа хүрэжэ ерэхэгүй.

577 эхэ хони гэр бүлөөрөө харууһалдаг К. Тангановай отарада ерэхэдэмнай, 11 хуса хонид соогоо хононхой байба. Наранай дээрэ гараһаншье һаань, эндэхи хонишод үшөө унтаатай. Пункт соонь орожо харахада, хамаг юумэниинь залагай. 4 миллилитр хусын үрэһэн термостэй уһан соо хэбтэнэ. Ордернуудыень харахада, хонид хоёрдохи үдэрөө үрэжүүлэгдэнэгүй хэбэртэй. Хонишодой һэрһые мэдэхэдээ, үүдэ тоншожо, гэртэ оробобди.

— Нүхэрни Яруна ошоһоор 2 хонобо. Хонидоо гансаараа үрэжүүлжэ диилэнэгүйб. Отделениимнай ноёд «хүн үгы» гээд, хамһалсаха хүниие үгэнэгүй. Тиимэһээ хусануудаа үсэгэлдэрэй ниилүүлэнхэйб,—гэжэ Цыбжит Танганова хөөрэбэ.

Агбан Шагдаровай отарада мүн лэ хусануудынь эхэ хонид соогоо хононхой. Ахалагша хонишон үсэгэлдэрэй Удинск тосхон ошоод, гэртээ үгы байба. Наринда зуһажа байһан Мыжитовэйшье эхэ хонид бэлшээридээ гараадүй, хорёо соогоо харагдана. Дугарма Нимаевагай харууһалдаг 650 хурьгад Дундадын зуһалангай хорёо соо хаалгаатай.

Улзытэ нютагай отаранууд баһал хорёо соогоо зандаа. Мүнөө намартаа гүрэндэ тушаагдаха 624 хонидые бэлшээн таргалуулжа байһан Намжилма Цырендоржиевада хүрэжэ ерэбэбди. Зуһалангайнь газаа 2 хонин үхэшэнхэй хэбтэбэ. Нэгыень үбшэхэ һанаатай байһан Цырендоржиеватай хөөрэлдэбэбди:

— Хушалтагүй хорёо соо байдагһаа болоно, бороогой ороходо хониднай гарзална. Шэшэһэн хонидто уулгаха эм гэжэ манда үгы. Наада захань энэ гэхэ дабһашьегүй болонхойбди. Тиимэһээ хониднай элдэб юумэ эдижэрхёод шэшэнэ. Мориёо алдаһан дээрэһээ мүнөө 9 час болотор хонидоо бэлшээридэнь гаргаагүйбди, — гэбэ тэрэ хонишон.

Энэ совхозой ганса 1-дэхи бэшэ, мүн 2-дохи, 4-дэхи отделениинүүдэй хонишод болон техник-үрэжүүлэгшэдэй харюусалга ехэтэй эдэ үдэрнүүдые хайша хэрэгээр үнгэргэжэ байһые элирүүлээд, совхозой зоотехник-селекционер Б. Е. Доржиевтай уулзажа, хоёр-гурбан асуудалда харюусахыень дурадхаһан байнабди.

Мүнөө үедэ хэды отарада искусственна үрэжүүлгын ябуулагдажа байһые хүсэд мэдэхэгүй энэ зоотехник шоото абажа, нэгэн хоёроор тоолоно, гэдэргэнь хаяна.

— Августын тэнгээр 10 отарын хонид үрэжүүлэгдэжэ эхилһэн болоно. Сентябриин эхеэр 6 отарын эхэ хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэ. Мүнөө жэлэй хонид ехэ туранхай. Ототой хонид үсөөн. Отара бүхэндэ үдэрэй 10—20 хонинһоо олон үрэжүүлэгдэнэгүй,—гэжэ Б. Е. Доржиев хөөрэбэ.

Үнэхөөрөөшье совхоз дотор искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн хонидойнь тоо үсөөн. Эгээл тарган эхэ хонидтой Ц. Балдановай отарада 16 хоногой турша соо оройдоол 98 эхэ хонин ороондо оронхой. Искусственна аргаар хони үрэжүүлгын энэл аяараа ябажа байгаа һаань, үбһэ тэжээлээр тулюур энэ совхозой хонишод үбэлэй 3—4 һара соо түл абаа гээшэбди гэжэ зобохол.

Энэ совхозойхид иимэ байдалда орохогүй дүүрэн арга боломжотой. Ямарнууд бэ гэбэл: **нэгэдэхеэр,** эхэ хонидоо эртэ бэлшээридэнь гаргажа, таргалуулхые оролдохо ёһотой; **хоёрдохёор,** аймагайнгаа, «Георгиевский» совхозой техник-үрэжүүлэгшэдтэл, ототой болоһон эхэ хонидоо үдэртөө хоёр илгажа абаха болоно. **Гурбадахяар,** совхозой болон отделениин зооветмэргэжэлтэд техник-үрэжүүлэгшэдэй хүдэлмэри үдэр бүри шалгажа байха. Манай шалгалтын эдэ дурадхалнуудые Үдын совхозой дирекци, партком бодото хэрэгтэнь хүргэжэ, хорёод мянган эхэ хонидоо богонихон болзор соо үрэжүүлжэ дүүргэхэ бээзэ гэжэ найдагдана.

Анаагай совхозой эхэ хонидой отаранууд дээгүүр ябахада хэрэг ажалынь Үдынхидэйхиһээ нэгэ бага дээрэ. Гэбэшье олонхи хонишодой хорёо хото урилагданагүй. Үбдэгсөө шабар соо байһан отаранууд олон. Энэ шалтагаанһаа боложо, 2-дохи отделениин 3 отара үрэжүүлдэг техник-үрэжүүлэгшэ Нина Бутановагай пункт хоёрдохи үдэрөө хүдэлөөгүй байгаа. Мүн эндэ ототой эхэ хонид үдэшэ, үглөөнь илгагданагүй.

Арба мянган эхэ хонидойнгоо 7 мянгыень эдэ үдэрнүүдтэ үрэжүүлжэ байһан «Георгиевский» совхозой отаранууд дээрэхи ажал муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Пункт бүхэндэ 2 отарын хони үрэжүүлнэ. Ототой хонидоо үдэртөө хоёр илгадаг дээрэһээ отара бүхэндэ үдэрэй 40—50 хонин үрэжүүлэгдэнэ. Бэдэрдэг хусанууд 7 хоноод лэ һэлгэгдэнэ.

Хориин аймагай совхозуудта үбһэ тэжээлэй хэзээ хэзээнэйхиһээ багаар бэлэдхэгдээд байһаниинь элитэ. Иимэ эрхэ байдалда үбэлжэхэеэ байһан хонишод ажалдаа нарин нягтаар, харюусалга ехэтэйгээр хандаха байгаа гэжэ һанагдана.

Шалгалтын бригадын гэшүүд:

Э. ЦЫБИКОВ,
«Правда Бурятии» газетын штатна бэшэ корр.

С. СЕМЕНОВ,
...адио ба телевидениин ...омитедэй тусхай корр.

Н. ДАМБАЕВ,
«Буряад үнэн» газетын тусхай корр.

Анна Гавриловна Нетесова Улаан-Үдын аймагай «8-е Марта» колхоздо 12 жэлэй туршада үнеэдые һаана. Хэдэн жэлэй саада тээ муу гэжэ тоотой бүлэг үнеэдые даажа абаад, тэдэнэйнгээ һү һаалиие дээшэлүүлхэ талаар нилээд оролдолго гаргаа.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Г. Нетесова.

А. КНЯЗЕВАЙ фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТНУУДАЙ ОРОЛДОЛГО

Адууһа мал олоор үсхэбэрилхэ бүри үбһэ тэжээлэй ехэ хэрэгтэй болохо байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ Хүрбын совхозой партийна комитет малай үбэлжэлгын үедэ элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула горитой оролдолго гаргана, ниитын малые һайн шанартай үбһөөр хангахын түлөө ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Хүдэлмэришэдые ажалдань элсүүлхэ, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхын тулада совхозой партийна комитедтэ шухала асуудал зүбшэгдөө һэн. Үбһэ хуряалгын хаһада ажахыда эмхидхэгдэһэн 18 звеногой юһыень коммунистнууд даажа абаа. Энээнтэй хамта олохон коммунистнууд тракторна болон морин косилкануудта, үбһэ тармалгада, һүрилэлгэдэ хабаадаһан байна.

Үбһэ хуряалгын гол хүдэлмэридэ хамтадаа 35 коммунист гаража, совхозойнгоо ажалые нилээд урагшань татаһан. Тэдэнэр ган гасуур энэ жэлдэ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, нуга намаг, болдог дэгнүүлтэй газар гэлтэгүй, үбһыень дууһан сабшажа абахаар шиидээд, совхозойнгоо бүхы ажалшадые энэ шухала хэрэгтэ зоригжуулжа шадаа.

Ута намарай болохо байһые һамбаашалан, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри энэ ажахыда үргэлжэлһөөр. Тиимэһээл эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлжэ байһан коммунистнуудай жэшээе газетэдэ харуулхада болохоор гэжэ һанагдана. Жэшээлхэдэ, Тээгдын отделениин коммунист Назим Захиров үбһэшэдэй звеное даажа абаад, Хойто-Хужартада хүдэлһэн юм. Тэрэнэй хүтэлдэг звеногой гэшүүдтэй танилсахадамнай, 150 гектар дээрэһээ хамта 850 центнер үбһэ һүрилхэ гэһэн түсэбтэй байба. Энэ звенодо гурбан коммунист ажаллана. Партийна бүлэг эмхидхэгдэһэн байна. Тэрэниие үнинэй коммунист Бадма-Доржо Цыбанов хүтэлдэг юм. Энэ нүхэр партийна бүлэгые хүтэлбэрилжэ байхадаа, звеногойнгоо гэшүүдые тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхын тула зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһан, өөрөөшье морин косилкын машинистаар ажаллажа, үльгэр жэшээ харуулһан байна. Коммунистын һайнаар хүдэлжэ байхада, сугтаа ажалладаг нүхэдынь шье урматай зоригтойгоор хүдэлдэг гээшэ.

Коммунист нүхэр Цыбанов звеногойнгоо бүтээхэ ажалай даалгабари абаад, ямар хүдэлмэри ябуулха тухайгаа тодорхойгоор түсэблэһэн. Хүн бүхэниие үнэн сэдьхэлээ табижа ажаллахыень уряалһан, илангаяа бүлэгэйнгөө коммунистнуудта хододоо даалгабари үгэжэ байдаг байгаа. Тусхайлхада, коммунист Д. Жамбалов гар хажууршан ябаад, партийна бүлэгэйнгөө даалгабаряар нүхэдэйнгөө дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэһэн байна. Тэрэнэй хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, залуушуулда шадал зэргээрээ туһалжа байхадань, үдэрэйнгөө нормые дүүргэдэггүй хүнүүд огто үгы болоһон байна бшуу.

Партийна бүлэгэй коммунистнууд үбһэ хуряалгын хаһада сабшалга һүрилэлгэ хоёрой хоорондо забһар гаргангүйгөөр, үбһөө гутаангүйгөөр соможо абахын хойноһоо тэмсэдэг. Үбһэшэдэй дунда эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хододоо согсологдожо байгаа. Коммунистнуудай жэшээе дахалсажа, звеногой олон хүнүүд магтуулжа ябана. Тэдэнэй дундаһаа һүришэн Цырен Дондоков, пенсионер И. Т. Иванов гэгшэд шалгарна.

Звеное даагша коммунист Назим Захировтай хөөрэлдэхэдэ:

— Энэ жэлдэ звенодомнай партийна бүлэг бии болоод, хүдэлмэриемнай урагшатайгаар эмхидхэжэ байна. Манай звено сентябриин 10 болотор үбһэ хуряалгаяа үргэлжэлүүлжэ, түсэбөө заатагүй дүүргэхын түлөө оролдожо байнабди,—гэжэ хөөрэнэ.

Тус звенодо һүүлэй жэлнүүдтэ сабшагдаагүй газарнуудшье даалгагдажа угтэнхэй. Намаг болдогтой Хорхироо гэжэ газарһаа ехэ үбһэн сабшажа абтаха гэжэ хэншье тухайлаагүй ха юм. Теэд звеногойхид эгээл муу гэгдэдэг 26 гектар газар сабшажа, тэндэһээ зуун центнер үбһэ хуряахаяа байна. Саг орой болоо, үбһэн хагдараз гэнгүйгөөр ажаллажа, ниитынгээ малда элбэг тэ[...] хэхын түлөө оролдож[...] коммунист Захировай [...] хозойнь дирекци магт[...]

Тус звенодо хамта 1[...] дэлнэ. Эндэ эмхидхэг[...] тийна бүлэг үбһэшэдэ[...] гаа журамые эбдэхэгү[...] горитой анхарна. Хөрб[...] гэ хүнүүдэй дундаһаа [...] ябадалай гү, али х[...] гээгдэхэ ушарай гараа [...] мунистнууд дары хэм[...] Үбһэ хуряалгын эхи[...] рист нүхэр Д. Пурбуев [...] ажалайнгаа журамые [...] гаа. Энэ ушар парти[...] суглаан дээрэ хэлсэгд[...] зой дирекцидэ дуулга[...] ба. Коммунистнуудай [...] рээ шанга асуудал таб[...] дань, дахин тиимэ бай[...] гүй бшуу.

Иигэжэ Хужартын [...] хидхэгдэһэн партийна б[...] шэдэй ажалые зүбөөр [...] һайн жэшээ харуул[...]

Ж. БА[...]
КПСС-эй [...]
[...]инст[...]

Хори.

ТҮРҮҮ
ДҮЙ
ДҮРШЭЛ

ГАЗАРАЙ ЭДЕЭ ЭЛБЭГЖҮҮЛНЭ

Агроном Лубсан Будаевна Дымбренова Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда 15 жэл таһалгаряагүй хүдэлмэрилнэ. Тиихэ зуураа, Лубсан Будаевна нилээд ехэ амжалта туйлаа. Урданайнь 3-4 хүнһөө бүридэһэн звено мүнөө бүхэли бригада болонхой. Овощ ургуулдаг газарынь гушан гектарта хүрэнхэй. Гектар бүриһөө 249 центнер овощ абтана.

Мүнөө жэл энэ бригада гүрэндэ огородой эдеэ тушааха түсэбөө август һарада дүүргэһэн байна. 16 хүнһөө бүридэһэн ажалша бэрхэ энэ бригадын гэшүүдэй ургуулһан продукциин шанарые эндэ ерэһэн хүн бүхэн магтадаг.

Хушалтагүй газарта богонихон болзор соо эдеэшэдэг огородой ургамалнууд элдэб аргаар эндэ таригдана. Жэшээнь, «Слава» гэжэ сортын капуста урзанда жэлһээ эхилжэ рассада һуулгагдангүй, ган сата огород дээрэ таригдана. Республика дотор түрүүшынхеэ иимэ аргаар таригдадаг болоһон энэ капуста гектар бүриһөө 220—265 центнер эрхим шанартай ургаса үгэнэ. Энэ ургамалай үрэһэ рассадада һуулгахаяа болиходонь, абаһан продукциинь өөрынь үнэ сэн нилээд ехээр доошолоо. Урдань капуста нэгэ гектарта тарихын тула 1433 түхэриг гаргашалдаг һаа, мүнөө оройдоол 1312 түхэриг хэрэглэгдэдэг.

СССР-эй ВДНХ-да хабаадагшадай ажалдаа туйладагһаа үлүү амжалта харуулһанайнгаа түлөө нүхэр Дымбренова һүүлэй хоёр жэл выставкэдэ хабаадалсаа. Нёдондо ВДНХ-гай бронзово медаляар шагнагдаа. Энэ бригадын нёдондо туйлаһан ажалай дүнгүүд выставкын «Картофель ба овощ» гэһэн павильон соо дэлгэрэнгыгээр харуулаатай. Лубсан Будаевнатай арбаад жэл соо хүдэлмэрилжэ байһан Т. М. Трифонова, С. П. Литаева, мүн бригадын бусад гэшүүд 1969 оной выставкэдэ хабаадахаар томилогдоһон юм.

«Куузику» гэжэ малай тэжээл республикымнай олонхи ажахынуудай мэргэжэлтэдые һонирхуулдаг болонхой. Энэ ургамал Дымбренова дүрбэдэхи жэлээ ургуулхаһаа гадна, үрэһыень абана. Эдэ жэлнүүдтэ гараар сохижо абаад, ажахыдаа тушааһан хүрэнгынь шэгнүүр арбан центнер хүрэнэ.

Түрүү агротехникые нютагайнгаа эрхэ байдалда тааруулан хэрэглэжэ шададаг дээрэһээ тус бригадынхид жэлһээ жэлдэ ажалдаа амжалта туйлана. Тиимэһээ эдэнэрэй дүй дүршэл халан абамаар.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ, ЭЛДҮҮРИЛЭЛГЭ, УҺАЛАЛГА

Овощ таридаг газарайнь гектар бүридэ оруулагдадаг 40 тонно халаһан шэбхэ намарай, үбэлэй һарануудта зөөгдэдэг. 3 центнер суперфосфат, тэды шэнэзн аммиачна селитрэ, нэгэ центнер калийна дабаһан туково сеялкээр хабартаа гектар бүридэ сасагдана. Газарайнгаа хахалагдахаһаа түрүүн гектарай 400 кубическа метр уһа «ДДН-45» түхеэрэлгөөр сасадаг.

Шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгээ һайнаар тараахын тула предплужнигтай, хойноо борнойтой анзаһаар 25—27 сантиметр гүнзэгытэйгөөр газараа хахалдаг. Һүүлээрнь хахалагдаһан газараа балуураар жэгдэлнэ.

Уһа сасадаг түхеэрэлгын хэрэглэгдэдэг дээрэһээ хахалагдаһан газартань ямаршье буураздаа байдаггүй. Харин капуста, помидорой рассада һуулгахын тула «КРН-2,8 маркын культиватор хоёр ондоо зүг тээшэнь ябуулжа, маркировка хэнэ.

Огородой эдеэ тариха газарай бэлэн боломсоор, мүн зунай һаранuудта (10—12) дахин уһалдаг. Ургамалнуудайнгаа сэсэглэжэ байхада заатагүй 2—3 дахин уһална.

РАССАДА УРГУУЛАЛГА

Хагсуу хүйтэн хабарай болоходо энэ бригадынхид капустаяа богонихон болзор соо рассадада ургуулдаг. Тиимэһээ энээн тухай хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Помидор, капустын үрэ горшоогуудгүйгөөр мээл парнигууд соо таряад, эшыень бултайлгана. Энэ бригадада бүхыдөө 800 рама бии. Рама бүхэндэ 0,5 тонно шэбхэ хэдэг. Шэбхынь 10—20 процент мориной, бэшэниинь үхэрэй юм. Рама соо хэһэн шэбхэеэ мартын 1-һээ эхилээд 15—20 хоногой турша соо халаадаг. Һүүлээрнь шэбхынгээ шэнээн хүрьһэлиг хара шорой нэмэжэ худхадаг.

Эртын помидор, капустын рассадын майн хорёодоор бэлэн болохын тула үрыень апрелиин нэгэнээр тарина. Удаан эдеэшэдэг ургамалнуудай үрэ апрелиин хорёодоор рассадада һуулгаад, июлиин эхеэр огородто һуулгадаг.

Рама доро таригдаһан ургамалай бултайтар парник соохи дулаан 20—24 градус байха ёһотой. Харин эшынь бултаймсаар, дулаанииень 3—5 хоногой турша соо 6—8 градус хүрэтэр доошолуулдаг. Удаадахи сагайнь дулаан нэгэ жэгдэ 12—16 градус байлгагдахаһаа гадна, һүниндөө 8—10 градус хүрэтэрөө доошолуулагдадаг. Ургамалнуудай задагай газарта дадахын тула огородто һуулгахынгаа урда, хюруугай унахаар бэшэ һаань, парнигуудые арбаад хоногто хушалтагүй байлгадаг.

Помидор болон капустын эшэнүүд культиватораар мүр гаргагдаһан газарта гараар һуулгагдана. Капустын эшэдэ хайша хайшаа 70 сантиметр газар хүртэдэг. Эды шэнээн газарта помидорой 2 эшэ багтадаг. Һуулгагдаһан ургамалнуудые һайса уһалаад, набшаһан дээгүүрынь дуст сасана.

Үгэрсэ, морковь, һонгино, редис гэхэ мэтэ ургамалнууд «СОН-2,8» гэжэ овощной сеялкээр таригдана. Үгэрсын хоорондохи зайн утань 80, үргэниинь 20 сантиметр юм. Морковь һонгино хоёрые тарихада, ургамал бүхэнэй хоорондохи зай 20 ба 60 сантиметр болодог. Морковь майн тэнгээр, һонгино июлиин эхеэр таридаг. Гектар газарта морковь, үгэрсэ, редис, укроп тарихын тула гурба гурбан килограмм үрэһэ хэрэглэнэ. Һонгинодо—6 килограмм.

УРГАСА ХАРУУҺАЛГА

Таригдаһан ургамалаа уһалха, аммиачна селитрэ оруулхаһаа гадна, шоройень хүдэлгэхэ, буртаг үбһэнһөөнь арилгаха хэрэгтэй. Энэ ажал «КРН-2,8» культиватораар зунай сагта 2—3 дахин хэгдэдэг. Зарим ушарта гараар шоройень обоолдог, буртаг үбһыень түүдэг.

Помидорой эшэдэ ехэхэн анхарал хандуулагдана. Бүлэг бүхэниие хоёр эшэһээ бүрилдүүлхэ гэжэ оролдоно. Тиихын тула 15—18 хоноод лэ үлүү эшэнүүдыень түүжэ хаядаг. Тариһан газарайнгаа эдеэ хорхой шумуулда эдюулхэгүйн тула жэлдээ гурба дахин элдэб хоро ургамалнуудта сасадаг заншалтай.

Ямар сортын ургамал таридаг аад, иимээр харууһалнаб гэбэл: нэгэдэхи номерой 147 ба Грибовскын Слава—231 гэжэ хоёр сортын капуста; Талалихин 186, Бизон, Сибириин түргэн эдеэшэдэг, «Маяк» гэһэн сортын помидор; Неросимый 40, Вязниковский 37 гэжэ хоёр ондоо сортын үгэрсэ; Нантская Гибовская 04, Шантанэ—2461 гэжэ сортын морковь эндэ таригдана.

РАССАДАГҮЙГӨӨР ТАРИХА АГРОТЕХНИКЭ

Капуста рассадагүйгөөр тарихадаа огородой бусад ургамал һуулгадаг газар хэрэглэгдэнэ. Нэгэ газарта олон ургамалай таригдашагүйн тула 1 килограмм капустын үрэдэ 10 килограмм шатаагдаһан просын үрэ худхагдадаг. Энэ холисые «СОН-2,8» сеялкээр 70 сантиметр зайтайгаар 4—5 сантиметр доро тарина.

Капустын эшын 4—5 набшаһатай боломсоорнь гараар буртаг үбһыень түүнэ, нэгэ газарта олоороо бултайһан капустын эшэнүүдые шэнгэрүүлнэ. Үсөөн эшэтэй газарта ондоо эшэ нэмэжэ һуулгана.

Огородой газарта таригдадаг капустада саг болзор соонь минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа байха шухала.

Л. ГЕРАСИМОВА,
Республикын хүдөө ажахын министерствын пропагандын таһагые даагша.

Рассадагүйгөөр ургуулагдаһан капустын хуряагдажа байһан үе энэ зураг дээрэ харуулагдана.

Х. МУНИНАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ

МАЛАЙ ТҮЛ АБАДАГ, ХАРУУҺАЛД[...] ХҮНҮҮДЫЕ УРМАШУУЛХА ТУХА[...]

Мал ажалһаа абтадаг продукци дээшэлүүлхын, түсэбһөө гадуур түл абахын, залуу мал гарзада оруулхагүйн тула, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1969 оной июлиин 2-ой тогтоол, мүн РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын малшадта натуральна шан үгэхэ тухай дүтэрхы дурадхал баримталан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай **тогтоол** абаа.

Малшадые материальна талаар урмашуулга дээшэлүүлхын тула совхозуудай, мүн гүрэнэй предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ доро толилогдоһон натуральна шан үгэхөөр тогтоохо, колхозуудта дурадхаха (мүнөө үедэ үгтэдэг шангһаа түлэгдэдэг түлбэриһөө дээшэ)

1. ХОНИШОДТО:

100 эхэ хонин бүриһөө 95-һаа 85 хүрэтэр хурьга эхэһээнь таһалтар түлжүүлхэдэнь арбадахи хурьган бүхэниинь, 95 һаа дээшэ түлжүүлһэн һаань—5-дахи хурьган бүхэниинь үгэхэ (хурьгадайнь шэгнүүр эхэһээнь таһалха сагта 18 килограммһаа доошо бэшэ байха). Түрүүшынхеэ түрэһэн хонидой отаранuудта абтаха түлэй тоо энээнһээ 10 процент доогуур аад, түлбэринь адли.

Эхэһээнь таһалһан хурьгадые гарзада оруулангүй жэл соо харууһалхадань 97 процентһээ дээшэ гараһан түлгэнүүдэйнь хахадыень үгэхэ. Харин хонишон бүхэндэ хүртэһэн түлгэнүүдэйнь хамтын шэгнүүр 80 килограммһаа ехэ бэшэ байха.

Гүрэндэ тушааха хонидые бэлшээн гү, али шахан таргалуулха хаһа соо түсэбһөө гадуур абтаһан мяханай 50 процентыень үгэхэ, харин хонишон бүхэндэ үгтэхэ малай хамтын шэгнүүр 80 килограммһаа ехэ байхагүй.

Бэлшээн гү, али шахан таргалуулаад, сүүдхэ бүри шэгнүүрыень нэмээхэ түсэбөө дүүргэхэһээ гадна, гүрэндэ тушааһан тарган хонин бүхэнэйнь түлөө 0.5 килограмм мяха үгэхэ, харин хонишон бүхэндэ хүртэхэ малай шэгнүүр 80 килограммһаа ехэ бэшэ байха.

2. ҮХЭР ХАРУУҺАЛДАГ ЗОНДО:

20 үнеэ, гунжа харууһалдаг һаалишадай 100 үнеэн бүриһөө абаһан тугалайнь тоогой жэлэй эхиндэ 95-һаа доошо бэшэ һаань, 21—35 үнеэтэй һаалишадай—100 үнеэн бүриһөө 92-һоо үсөөн бэшэ тугал абаһан байгаа һаань, хэрбээ 35-һаа дээшэ үнеэ харууһалаад, 100 үнеэн бүридэ 90-һээ доошо бэшэ тугал абаһан байгаа һаань, 60 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 2 һаратай тугал үгэхэ.

Жэл соогоо харууһалжа байһан үнеэн, гунжан бүриһөө тобир тарган тугал абаһан һаалишадта 80 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 3 һаратай тугал үгэхэ.

Һү һаалиин гүүртын 100 үнеэн бүриһөө абтаһан тугалай жэлэй эхиндэ 92-һоо доошо бэшэ байбал, мал адуулагша бүхэндэ 40 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 1 һаратай тугал үгэхэ. Хэрбээ 95-һаа дээшэ тугал 100 үнеэн бүриһөө абаһан һаань, 60 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 2 һаратай тугал тэдэндэ үгэхэ.

Профилакториин тугалшанай харууһалжа байһан нарай тугалнуудайнгаа 96 процентһээ үсөөн бэшыень гарзада оруулангүй харууһалаад, сүүдхэ бүри шэгнүүрыень нэмээхэ түсэбэй дүүргэгдээд байгаа һаа, 60 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 2 һаратай тугал үгэхэ.

Һайхан һүн дээрэ байлгагдадаг тугалнуудай 98 процентһээ доошо бэшыень гарзада оруулангүй харууһалаад, шэгнүүрыень нэмээхэ түсэбөө дүүргэһэн тугалшадта 40 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 1 һаратай тугал үгэхэ.

Тугал, бурyу харууһалжа, байһан үхэршэдэй малаа жэл соо гарзада оруулангүй харууһалжа, сүүдхэ бүриинь шэгнүүр нэмээхэ түсэбөө дүүргэһэн байгаа һаань, 40 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 1 һаратай тугал үгэхэ.

Мяхалиг малай үүлтэрэй үнеэ, гунжа харууһалдаг малшадай 100 эхэ мал бүхэнһөө 90-һээ доошо бэшэ тугал абаад, гээлтэ хороолтодо оруулангүй харууһалхаһаа гадна, эхэһээнь һалгааха үедэ тугал бүхэнэйнь шэгнүүр түсэбэйхиһөө бага байгаагүй һаань, 60 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 2 һаратай нэгэ тугал тэдэнэртэ үгэхэ. Хэрбээ 100 эхэ мал бүриһөө абаһан тугалынь 95 байгаа һаань, 80 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 3 һаратай 1 тугал үгэхэ.

Бэлшээн гү, али [...] галуулһан малай[...] сүүдхэ бүри нэмэ[...] дүүргээд, гүрэнд[...] тарган үхэр бүхэн[...] килограмм мяха ү[...] үхэршэн бүхэндэ [...] лай шэгнүүр 80 ки[...] ехэ байхагүй.

Искусственна [...] жүүлэгдэһэн үнеэн[...] таһан тугалайнь то[...] центһээ доошо б[...] һаань, үрэжүүлгын [...] дэ хабаадаһан зон[...] граммһаа дээшэ [...] нүүртэй 2 һаратай [...]

3. ГАХАЙШАДТА:

Жэл соо эхэ гахай бүриһөө 15 поршоонхо түлжүүлһэн (эхэ гахайнь 25 хүрэтэр, поршоонхо бүхэнэйнь шэгнүүр эхэһээнь һалгаахада 15 килограммһаа бага бэшэ) гахайшанда 16 килограмм шэгнүүртэй поршоонхо, түлжүүлһэн поршоонхынь тоогой 16 һаань—20 килограмм шэгнүүртэй поршоонхо, 18-һаа дээшэ түлжүүлээ һаань—30 килограмм шэгнүүртэй поршоонхо үгэхэ.

26—35 эхэ гахай харууһалдаг зоной гахай бүридэ 15 поршоонхо түлжүүлээ һаань, 20 килограмм шэгнүүртэй поршоонхо, 16-е абаа һаань—25 килограмм шэгнүүртэй, 18-һаа дээшэ абаа һаань—35 килограмм шэгнүүртэй поршоонхо гахайшадта үгэхэ. 35-һаа олон эхэ гахай харууһалдаг зондо үгэхэ шан бүри ехэ. Жэшээнь, эхэ гахай бүриһөө 18-һаа олон поршоонхо абаа [...] лограмм шэгнүүрт[...] хо гахайшанда үгэ[...] Гахайнуудаа нэгэ [...] руулдэг һаа, дээрэ [...] эрилтэнүүдһээ гад[...] риһөө жэлдээ 8 [...] абажа түлжүүлхэ [...]

Эхэһээнь һалга[...] шоонхонуудые жэл [...] һалаад, 98 процен[...] бэшыень гарзада [...] харууһалжа, [...] сүүдхэ бүри нэмээ[...] дүүргэһэн гахайша[...] лограммһаа дээшэ [...] нүүртэй нэгэ поршо[...] Харууһалжа байһан [...] хоёо гарзада ору[...] рууһалһан, сүүдхэ [...] нүүрыень нэмээ[...] дүүргэһэн гахайша[...] лограммһаа ехэ бэ[...] тэй нэгэ поршоонхо [...]

* * *

40-һөө үсөөн бэшэ гүү харууһалаад, тэдэнһээ түлжүүлһэн унагадайнь тоогой эхэнһээнь һалгааха сагта 70 процентһээ дээшэ байгаа һаань, адуушадта нэгэ унага гү, али 60 килограммһаа ехэ бэшэ шэгнүүртэй 2 һаратай тугал үгэхэ.

Гүүртэнүүдые даагшад, мүн бригадирнуудта бүгэдын гү, али гүүртын хүнэй дунда зэргын шангай 150 процент шан барюулха. Харин халаан болон һэлгэжэ хүдэлдэг хүнүүдэй ажалдаа шалгараа һаань, тэдэнтэй һэлгэһэн хүдэлмэришэдэй хүртэһэн шан үгтэхэ.

Хүдэлмэрилэгшэдэй дураар шангуудыень тугал, буруугаар, мяхаар гү, али гүрэндэ худалдаха сэнгэйнь зэргэ мүн гөөрнь үгэхэдэ бо[...]

Һайн шанартай ү[...] түсэбһөө гадуур [...] тула колхозой гэш[...] совхозой хүдэлмэ[...] бүри ехээр урмашу[...] тэдэндэ түлөөһэгү[...] тэжээлэй хэмжээ [...] хэрэгтэй. Иимэ тог[...] эй Министрнүүдэ[...] захиралтаар абтаһ[...] жээл бэлдэжэ, си[...] түсэбөө бригада г[...] ногой 15 процент х[...] лэн дүүргээ һаань, [...] машуулхада болон[...] нэгэдэхи, хоёродхи [...] нартай үбһэ тэжээ[...] шэдтэ 20 процент [...] мэлтэ түлбэри түл[...]

ДУРАСХААЛТА ГАЗАРНУУДААР

Эхин, дунда һургуулинуудай һурагшад зулгы дулаан зунайнгаа амаралтада холын холо хото городуудаар аяншалха, түрэл нютагайнгаа байгаалияар һонирхохо, мүнгэн хашарһаар мэлмэрэн байгаа тунгалаг сэбэр уһа голоо оймохо ехэл дуратай байдаг. Эгээл тиимэһээ эдэнэрнай энээн тухайгаа эртээнһээ бодомжолдогынь дэмы бэшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай олон тоото һургуулинуудай һурагшад нажарайнгаа амаралтые өөрынгөө дуран соо, хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэдэг болонхой. Жэшээлбэл, энэ жэлэй зунай үедэ Баргажанай аймагтахи үзэсхэлэн гоё һайхан байгаалитай Максимиха һууриндахи эдир аяншалагшадай тусхай лагерьта дүрбэн зуу гаран һурагшад амаржа, бэе махабадаа нилээд бэхижүүлээ. Тэрэнһээ гадна аймагай һургуулинуудһаа сугларһан хорин гурбан һурагшад Улаан-Үдэ —Ульяновск — Казань — Улаан-Үдэ гэһэн маршрудаар аяншалжа, агуухэ багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһэн, һураһан дурасхаалта нангин газарнуудтай дүтөөр танилсаһан, өөһэдынгөө эмхидхэһэн музейдэ хэрэгтэй материалнуудые суглуулһан байна. Эдэниие Улаан-Үдэ хотын нэгэдэхи интернат һургуулиин физкультурын багша Михаил Митыпов методист Нона Ажеева хоёр хүтэлбэрилөө.

В. ДОРЖИЕВА.

МОЛДАВИИН ССР. Комратска районой «Ме[...] нэгэдэлэй гахай шахан таргалуулдаг фермын ажалша[...] ганууда амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Бэйгша оной 4[...] ша соо 9080 гахай шахан таргалуулжа, 5527 центнер м[...] хэмжээнһээ гадуур абажа шадаа. Энэ ажахыда центн[...] түхэригтэ болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гахай шахан таргалуулдаг ферм[...] хэл.

ТАСС-ай фо[...]

БУРЯАД ҮНЭН
Арадай Хиналта
№ 40

ХУРСА НЮДЭТЭН, ҺОНОР ШЭХЭТЭН

Совхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшээр гурбадахи жэлээ хүдэлнэб. Удаан саг үнгэрөөшьегүй aaб даа. Гэбэшье яһала ехэ хүдэлмэри арадай хинагшадай зүгһөө хэгдээ. Хёрхо хурса нюдэн, дүй дүршэлһөө гадна, арадай хинагша эрмэлзэл ехэтэй, бишыханааршье нюдэ далдалангүй, хүнэй гаргаһан алдуу эндүүе заажа үгэхэ уялгатай. Иимэ арадай хинагшад манда олон. Тэдээн тухай доро хэлэгдэхэ. Мүнөө хэһэн, хэжэ ябуулжа байһан хүдэлмэри тухайгаа тогтон хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Хони мал гарзалуулха, хайхарамжагүй ябадалһаа боложо үгы болгохо ушартай эрид шууд тэмсэдэгбди. Арадайнгаа хинагшадай зүблөөн дээрэ удаарууланггүй, тэрэ доронь харадагбди. Жэшээнь, нэгэ иимэ ушар абажа харая. Жаб Цыбенович Циденов эрьс хонидые даажа абаад, харюулжа байһан юм. Хүтэрхэйдэ хонидойнь байра байдаг һэн. Энэ хүмнай архиин хорхойдо диилдэхээ һанадаг зантай. Хара үһа амаараа гаратар залгяад, хонидоо хаагаад, үгы болошоо бшуу. Энээнэйнь гэмээр 43 эрье хонин оройгоороо олдохоёо болин ошоо һэн. Арадай хинагшад үгы болоһон тоо толгойень элирүүлээд, зүблөө татажа, хойрог Циденовтэ тоологдогшо хонидые толгойгоорнь түлүүлхэ баталамжа гаргаа һэн. Гадна тэрэниие ажал хүдэлмэриһөөнь сулөөлһэн байнабди. Циденов үгы болгоһон хонидоо дурадхагдаһан саг соо түлэжэ һалаа.

Тиихэдэ хонишон Василий Буралов Циденовһээ муугээрээшье дутуугүй байһан. Харууһа муутай байһанһаань боложо, хониндонь шоно ороод, аяар 28 толгой хороожорхёо бшуу. Арадай хинагшадай зүблөө тэрэ доронь татаа һэмди. Буралов заримыень мүнгөөр, нүгөө заримыень толгойгоорнь түлэхэ баатай болоо һэн.

Үбэл, хабарай сагта зарим нэгэ малшадай муу харууһанһаа боложо, хони хурьган, үнгэржэ ерэхэдээ эбэртэ бодо малшье гарзалдаг байха юм. Үнгэрэгшэ хабарай туршада Булагай отарын хонишодой хайша хэрэг харууһалһанһаань 16 толгой хурьган гарзалаа. Сергей Цыденов, Анна Цыденова, Рая Цыбикова гэгшэд гарзалуулһан хурьгадаа арадай хинагшадай хёрхо нюдэнһөө далдалжа шадаагүй. Донгодолго абаһан, гарзалуулһан хурьгадайнгаа түлөө тэс бүрэ мүнгэ түлэжэ һалаһан байна. Гадна Дашинима Соктоев хонидоо саг соонь эдеэлүүлдэггүй, уһалдаггүй байшоо. Иимэ муу харууһанһаань боложо, 3 толгой гарзалаа. Мүн лэ тэрээндэ яла түлүүлһэн, донгодолго үгтэһэн байха юм.

Түлеэтник гэжэ газарта мал шахан таргалуулха гүүртэ бии юм. Бригадирааарнь В. А. Биликтуев хүдэлдэг. Үнгэрэгшэ хабар нэгэ үнеэгээ нахалдтуулжа гарзалуулаа. Һаалишан Л. Балдуева гэгшэтэй хоюуландань зэмэ тохоогдожо, түлэхэ гэһэн зүб шиидхэбэри арадай хинагшадай зүгһөө гаргагдаһан юм.

Үнгэрөөшэ хабарай гасуур хүйтэн байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Тиимэһээ газарай шиигтэйдэ, нэгэшье үдэрөө хиидэ хаянгүй, шанартай һайнаар хабарайнгаа тарилга хэжэ үнгэргэхын түлөө манай совхозой хүдэлмэришэд яһала оролдолго гаргаһан байха. Би совхозойнгоо ахалагша инженерээр хүдэлнэб. Тиимэһээ трактор, машинануудаа саг соонь заһабарилжа, хабарайнгаа тарилгада түгэс бэлэн байхын түлөө ехэхэн оролдолго гаргагдаа бэлэй.

Ехэ, багашье дутагдалай хажуугаар арадаймнай хинагшад миин үнгэрдэггүй. Бага гээд орхибол, болохогүй бшуу. Юуб гэхэдэ, «шалзын шэнээн юумэн шабар горшоогой зэргэ болоторoo ургадаг» гэлсэдэг. Эгээл тиимэһээ хинагшадаймнай нюдэн хододоо хурса, шэхэниинь һонор байдаг.

Баһа нэгэ иимэ ушар тохёолдоһон юм. Междуречье гэжэ газарта асарагдаһан 3 гүүртын 200 тонно һүн гашалжа гуташоо бэлэй. Зөөхэй бүлэдэг пунктда абаашагдаха ёһотой һүн саг соогоо абаашагдангүй үлэшоо бшуу. Зэмэтэниинь хэн байгааб? Һү зөөдэг машинын жолоошон И. З. Кожевин. Тэрэ арадай хинагшадай гэшүүдэй үдда зогсоо. Энэ зүблөөндэ партийна организациин бюрогой гэшүүд хабаадалсаа. Кожевин эсээб, тиигээд унташооб гэжэ һэнгэргүйгөөр харюусаа. Яла түлүүлэгдэһэн, хатуу донгодолго үгтэһэн байна. Энээнэй удаа иимэ алдуу дахяад дабтагдаагүй.

Зарим нэгэ жолоошон машинаяа гараждань табингүй, гэрэйнгээ газаа хэнэйшье зүбшэлгүйгөөр табидаг байһан. Жэшээлхэдэ, Василий Глоголев Ринчин Дамдинов хоёр үдэшэ орой болотор машинаараа гүйлгөөд, газаагаа табижа хоноһонойнгоо түлөө туд тудтаа 20 түхэригэй ялада унаһан юм. Мүнөө жолоошодой хэниинь шье машинаяа газаагаа табихаяа болинхой.

Үнгэрэгшэ жэлэй туршада амжалтатай һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө аймагайнгаа арадай хинагшадай комитедэй зүгһөө транзисторна радиоприемник шагнал абаа һэмди. Мүнөө бүри оролдосотой һайнаар хүдэлхын тула арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд оролдожо байна. Энэ даалгагдаһан уялгадаа хэзээдэшье халирхайгаар хандажа үзөөгүй, амжалтатай һайнаар хүдэлжэ, дутуу дундануудые элишэлдэг арадай хинагшад бии. Тэдэнэй тоодо З. Будаев, С. Хобракова, Х. Дармаев, И. Степанов, Б. Аюшин гэгшэд оролсоно. Иимэл хинагшадай хүсөөр хүдэлмэридөө амжалта туйланабди гэжэ хэлэхэ байнам.

Б-М. САНГАЕВ,
Баргажанай аймагай Аргатын совхозой арадай хинагшадай бүлэгэй түрүүлэгшэ.

Арадай хинагшадаар ехэнхидээ ажахын түрүүшүүл ...г Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ара...шад бүлтэ түрүүшүүл юм. Тэдэнэй тоодо түрүү тугал...жа Онгоровна Батуева ороно. Мүнөө тугалнуудынь үдэр ...эргээр 900 грамм хүрэтэр нэмэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. О. Е. ЛАСКУТНИКОВАГАЙ фото.

ЯЛА ТҮЛЭХЭДЭ ЯМАР БЭ?

КПСС-эй ЦК-гай 1969 оной июлиин 23-да гаргаһан тогтоол соо түмэр харгыгаар ашаа зөөлгые саашадань һайжаруулха тухай хэлэгдэнхэй. Тус тогтоолой хэр хүсэндөө оруулагдажа байһыень Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой арадай хинагшадай комитет һаяхан шалгажа үзэбэ. Шалгалтын үрэ дүн тухай эндэ хэдэн үгэ хэлэхээр.

Улаан-Үдэ хотын ликеро-архиин заводто (директорынь Воробьев) энэ талаар үшөөл хангалтагүй байһаар. Ашаа тээдэг составууд һаатуулагдана. Тиигэбэшье зохихо хэмжээнүүд саг соогоо абтагданагүй. Энэ оной эхинһээ хойшо 1274 вагон заводто дүтэхэн оршодог түмэр харгы дээрэ һаатуулагдаа. Дунда зэргээр нэгэ вагон хоёр час хахад зогсохо зэргэтэй һаа, аяар 13 часай турша соо зогсошоһон байна. Вагонуудай ингэжэ һаатуулагдаһанай гэмээр тус завод түмэр замай эмхи зургаануудта хамта 10652 түхэриг яла түлөө. Вагон бүхэнэй түлөө дунда зэргээр 8 түхэриг 36 мүнгэ түлэһэн болоно.

Шалгалта юу элирүүлээб? Ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэри һулаар табигданхай. Хүдэлмэришэдэй дунда ажалай журам нягтаар сахигданагүй. Хүдэлмэри оньһожоруулха ябадал оройдоошье хэрэглэгдэнэгүй. Рельсэдэ дүтэ баазануудые шэнэдхэн заһабарилха хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Буркоопсоюзай худалдаа наймаанай баазада (директорынь Агафонов) нёдондо жэлэйхидэ орходоо вагонуудай һаатаха ушар хоёр дахин үсөөрһэн байна. Гэбэшье вагонһоо ашаа буулгаха хүдэлмэри үшөөл хангалтагүй байһаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ нэгэ вагоной ашаае 2,5 час соо буулгаха ёһотой һаа, тэрэнь аяар 6 часай туршада буулгагдана. Энээнэйнь гэмээр үнгэрэгшэ долоон һарын туршада энэ бааза 740 вагон һаатуулжа, 1142 түхэригэй яла түлэхэ баатай болоо.

Эдеэ хоолой бааза баһал муу байдалтай. Эндэ вагонууд хараалагдаһан сагһаа дүрбэ дахин үлүү саг соо һаатана. Долоо һарын туршада 168 вагон һаатажа, 968 түхэригэй яла түлэгдэһэн байха юм. Иимэрхүү ушар байдал городой кооперативна худалдаа наймаанай болон тоһоной баазада, тиихэдэ нэгэдэхи хилээмэнэй заводто, сабхиин фабрикада үзэгдэнэ.

Гадна шэлэй, судна заһабарилгын заводуудай хүтэлбэрилэгшэд вагонуудһаа ашаа буулгаха хүдэлмэри саг дары эмхидхэнэгүй. Илангаяа субботын, амаралтын үдэрнүүдтэ ахир байдалда оролдолог. Ашаа тээжэ асарһан автомашинанууд 30 минутын туршада һаатаха ёһотой аад, аяар 4—5 час соо баригдадаг байха юм.

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой арадай хинагшадай комитет энэ асуудалые өөрынгөө ээлжээтэ зүблөөн дээрэ хаража үзөөд, дутуу дундануудаа саг дары усадхахыень дээрэ дурсагдагша фабрика, заводуудай, баазануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаа. Хэрбээ эдэ дутагдалнуудаа усадхаагүй байбалнь, арадай хинагшадай комитет тэдэндэ мүнгэн яла түлүүлжэ, үшөө шанга хэмжээ абахаар харааланхай.

М. ХАЛБАЕВ,
Улаан-Үдэ городой Советскэ районой арадай хинагшадай комитедэй түрүүлэгшэ.

...АДАЙ ХИНАГШАД—БАРИЛГА ДЭЭРЭ

...мал үсхэхэ, ашаг шэ...шэлүүлхэ ябадалда эл...г тэжээлһээ гадна, һайн ...еха хэрэгтэйнь мэдээжэ. ...ын аймагта мүнөө үедэ ...хониной хорёод шэнэ бай...голоно. Жэшээлэн хэлэхэ...ктябриин 50 жэл» ...-табан зуун хониной ...хашаан баригдажа ...һү һаалиин фермэнүү...томо байра Хэжэнгын ...бүтээгдээ. Чисаанын ...эхилэгдэһэн шэнэ барил...тай һайнаар ябажа бай...

...ые урданайхиһаа ондоо...м салуугаар. оньһон ...үргэнөөр хэрэглэхээр ...һэн эрилтэ бэелүүлхэ ...шухала. Энэ талаһаань ...хада, олонхи барилга...бэшээр ябуулагдана. ...совхозой 3-дахи отде...һаамхай үнеэдэй байра ...эргэтэй оньһон түхеэрэл...ээр бодхоогдоо. Тэндэ ...һаалюури, шэбхэ гаргаха ...тер, үнеэдые һааха ту...түргэс тодхогдонхой. Эдэ ...һон машинануудые ху...турашалга хэхэдэ, яһала ...нартайгаар бүтээгдэһэн ...рээ. Аймагай совхозуудай ...лэгшэд, зоовет мэргэжэл...һаалиин фермэнүүдэй ху...гшэд бүхыдөө оньһожо...даһан энэ шэнэ байратай танилсажа, тэндэ нэгэ үдэрэй семинар үнгэргөө һэн. Тус совхозой Бахлайта нютагта баригдаһан 200 үнеэдэй шэнэ байрын бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлэсэ шалгагдаад, зарим тэды дутагдалнуудынь усадхагдажа байнхай.

Барилга бүхэн, илангаяа һаалиин фермэнүүдэй байра, олон оньһон түхеэрэлгэнүүдтэйгээр бүтээгдэдэг болоһонһоо, горитой мүнгэн зөөри, эд хэрэгсэл табигдана, барилгын хүдэлмэри урданайхиһаа орёо, харюусалгатай болоно. Тиихэ бүринь барилга хэр зүбөөр ябуулагданаб, үлүү, дутуу гаргаша хэгдэнэгүй гү, барилгын проект хүсэд баримталагдана ха гү гэхэ зэргын асуудалнууд мүнөө улам хурсаар табигдана. Эндэ арадай хиналтын эмхинүүдэй, эдэбхитэдэйнь үүргэ үүсхэл улам дээшэлхэ зэргэтэй.

Барилга бүхэнэй ябасые саг үргэлжын хиналтада байлгахын зорилгоор ажахынуудай арадай хинагшадай бүлэгүүд түсхай постнуудые эмхидхэнэ. Тодорхойлон дурдабал, Хэжэнгын совхозой арадай хинагшад шэнэ барилга бүхэндэ өөһэдын пост тогтоонхой. Бахлайтын фермэдэхи постын гэшүүд оньһон аргаар үнеэ һааха түхеэрэлгые хүсэндэнь хүргэхэ асуудал эрид табижа. тэндэ монтажна хүдэлмэри түргэдүүлэгдэжэ, мүнөө дуүһуутай байна.

Нютагай сагай уларилай байдалда таарулдуулан, малай байрын типовой проектдэ зохихо хубилалтануудые оруулха хэрэгтэ түрүү малшад, арадай хинагшадай эдэбхитэд боломжотой һайн һанамжануудые дурадхадаг.

Хонидой хашаагай хушалтала урда тээнь ехэ һанал табигдадаггүй һэн. Харбиинхэ, һургаагаар үһээ хэгдээд, дээрэһээнь һолоомоор хушагдадаг бэлэй. Тэрэнь дулаанай сагта бороогой үһа барихагүй. Үбэлдөө хурэхэ, сэнтэхэ, нэгэ хэды жэл болоод, үмхиржэ һаладаг ушар али олон үзэгдэдэг байгаа. Харин мүнөө хонидой хашаагай орёйе удаан саг соо байхаар, бүхөөр баридаг болоо. Гэбэл, хашаагай үһээ теосоор хээд, дээрэнь молоной хибэдэһэ адхажа дулаалаад, шиферээр хушана. Ийхэдэ хонидой байра үнэтэйшэгшье боло һаа, олон жэлдэ заһабарилгагүйгөөр ашаглаха, бэхи дулаан хашаа болоно. Иимэ түхэлэй гурбан хашаа Чисаанын совхоздо мүнөө баригдажа эхилэнхэй.

Улзыгэ гэжэ газарта тус совхозой өөһэдынь гаргаша, хүсөөр үнеэдэй оньһожоруулагдамал байра баригдажа захаланхай. Ерэхэ үбэлжэлгэдэ үнеэдэй тэрэ шэнэ байрые ашаглалгада оруулжа, хараалагдаһан болзорһоонь урид бүтээхэ зорилгын ямараар бэелүүлэгдэжэ байһыень хинан шалгаха постые Георгий Мезеров толгойлно. Тэрэ өөрөө механик мэргэжэлтэй һэн тула, фермэ дээрэхи хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулха, түхеэрэлгэнүүд хэр зүбөөр тодхогдоноб гэжэ илангаяа нягта наряар шалгана. хабсаралга-тодхолгын талаар уралан парижуулгын хэды дурадхал һанамжалаад, тэрэниие нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ өөрөө хабаадалсана.

Шэнэ барилта дээрэ тогтоогдоһон арадай хинагшадай постнууд бүгэдөөрөө өөһэдынгөө зорилго һайнаар бэелүүлнэ гэхэ болоо һаа буруу. Юуб гэхэдэ, зарим постнууд ёһо тэдысэ тоологдоно. Жэшээлхэдэ, Худанай совхозой 3-дахи отделенидэ баригдажа байгаа 200 үнеэдэй байра ехээр унжагайржа байнхай. Зосоохи түхеэрэлгыень тодхохо хүдэлмэридэ хүрөөд, хэрэгтэй материалнуудые совхозой дирекциин хангажа шадаагүй дээрэһээ, тэндэ хүдэлжэ байһан дархашуул, монтажнигууд ондоо барилгада ябашоо. Барилгын ябасые шалгажа, юун дутал-дахаяа, ямар бэрхэшээл ушархаяа байнаб гэхэ зэргээр эртээнһээ мэдэжэ байгаа һаа, иимэ таһалдал болохогүй байгаа. Дуталдаһан материал олохо, заата заагүй үбэлжэлгын эхилэтэр Улзытын фермын байрые ашаглалгада оруулха тухай аймагай арадай хиналтын комитедээр тогтоол гаргагдаа, тэрэнэй дүүргэлтые шалгаха уялга совхозой арадай хинагшадай бүлэгтэ даалгагдаа.

Г. САВЕЛЬЕВ.

ҮГЭНЬ ҮНЭТЭИ, ХЭРЭГЫНЬ ТОДОРХОЙ

Улаан-Үдын судно-бүтээлгын заводой цех, таһаг бүхэндэнь арадай хинагшадай бүлэг, пост һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэй зэргэдэ 100 гаран хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд жагсажа, гүрэнэй зөөри хэрэгсэл гамнаха, алмаха, ашагтайгаар хэрэглэхэ тушаа ехэхэн тэмсэл ябуулна.

Заводой арадай хинагшадай түб бүлэгые ударидагша нүхэр Р. С. Гареев эгээл эдэбхитэй хинагшадай нэрэ соло дурдахадаа, нүхэр А. А. Беляевые абаһаар жэшээ болгон хэлэдэг. Коммунис ажалай ударник нүхэр Беляев заводойнгоо дежурна электромеханигаар олохон жэлдэ ажаллажа байнхай. Өөрынгөө сэхэ дааһан ажалда тон ханалгатайгаар хандахаһаа гадна, үргэн олон хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ-ойлгууламжын ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг.

Заводой үйлэдбэриин гаргашын бага бэшэ хубинь электрын элшэдэ хэрэглэгдэдэг. Тиимэһээ энэ гаргашые шадаал һаа доошолуулха хэмжээнүүдые абаха гээшэ заводой хүтэлбэрилэгшэд, инженер, технигүүдэй, бүхы хүдэлмэришэдэй шухала зорилго болоно.

Энэ зорилго бодото дээрээ хэр зэргээр бэелүүлэгдэнэб гэжэ хинан шалгадаг арадай хинагшадай түсгаар бүлэгые нүхэр А. А. Беляев толгойлно. Электрын хүсэ алмахын тулада электромоторнуудые станогуудай хүсэндэ зүбөөр шэлэн тодхохо, хуушарһыень саг соонь элирүүлэн заһабарилхаһаа эхилээд, электрын элшэ зарьбилха тушаа заводой цех, таһагууд ямар хүдэлмэри ябуулнаб гэжэ арадай хинагшад нарин нягтаар хинан шалгадаг юм.

Станогуудай хооһоор хүдэлхые болюулһанай, заводой досоохи, газаахиие гэрэлтүүлдэг саг нягтаар сахидаг болоһоной ашаар байгша оной эхинһээ хойшо хэдэн мянгаад киловатт-час алмагдаа. Тиихэдэ нүхэр Беляев өөрынгөө даажа абаһан участогта жэлэй туршада 1 мянган киловатт-часһаа бага бэшэ алмалта туйлахаб гэжэ социалис уялга абанхай. Эрхим электромеханик, эдэбхитэй арадай хинагша хэлэһэн үгэдөө сохом хүрэхэ байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Судно-бүтээлгын заводой электромеханик, арадай хинагша нүхэр А. А. Беляев.
Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

...ДЭБ ШАЛТАГ УРДАА БАРЯАД...

...гаашэ боложо байгаа ...ндамнай ядахадаа ...жэмэсээр хэгдэһэн ...шье байхала оол...архи бага зэргээр ...бэсын элүүр энхэдэ ...һайн байдаг юм гэ...бэлэй.

...һонин юумэ хөөрэ...дахи үдэрөө хилээ...гүй. Манай звеногой ...лээмэгүйгөөр ябажа ...тиихэдэ... архи... ...шье «һонирхолтой» ...Гурбан хоног соо ...хилээмэн байхагүй? ...лдөө шагнаһанайн...байдайшье үнэншэн...аата нютагай мага...сахэ гэшхэлбэб. Ошон ...ийнай газаагуур хүн ...Тэдэнэй дунда буурал ...айтой үбгэд, хүг...шэр залуу хүбүүд, ба...үбһэ хуряалгада яба...элшэдэ шарагдажа. ...болошоһон хүдэл...бии. Гайхаһандаа часаа харабаб. Үдэрэй час боложо байба. Шанга наран гаража, үбһэ тармалга, сомолгын эгээл һайн үе боложо байһан саг. Теэд магазинай газаагуур хүн зон олооро сугларшанхай. «Ямар нэгэн ехэ хэрэгтэй (бүхы наһанай хүнүүдэй хэрэглэмээр) эд бараан асарагдахаяа байгаа юм аалам» гэжэ һанаад, нэгэ нүхэртөө хандажа, «юуп асарагдахань бэ? Ямар олоороо сугларшообта?» гээд асуубаб.

— Юун асарагдаха юм бэ? Закаменскһаа асарагдаха хилээмэ гурбадахи үдэрөө хүлеэжэ байнабди. Хилээмэ эдингүйгөөр үбһэ сабшахань хүндэшэг болоогдоод байна даа,—гээд нүхэрни харюусаба.

Хэдэн жэлэй саада тээ Захааминай аймагай Утаата нютагта магазинай дэргэдэ пекарни баригдажа, тэндэ хилээмэн баригдадаг болоо һэн. Хилээмэнииинь һайн шанартай, аймагай бусад нютагуудһаа ерэгшэд магтадаг байһан юм. Тиихэдэ хилээмэн тухай эндэхин юрэдөө һанаагаа зободоггүй һэн: магазиндань үдэр бүри һаяхан пеэшэнһээ гараһан хоншуухан үнэртэй хилээмэн байдаг байгаа ха юм. Утаатын пекарнида баригдаһан хилээмэн совхозой хоёрдохи отделениин магазинда үдэр бүри абаашагдадаг байгаа. Тиимэ юумэн мүнөө байхагүй.

Санагын сельпогой хүтэлбэрилэгшэд (правлениин түрүүлэгшэ Н. Ц. Цыренжапов) пекарнинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хүнгэдхэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа хаш. Тиигээд Санага тосхондо электрын элшэ хүсөөр хилээмэ бариха шэнэ пеэшэн табигдаа. Энээниие ехэл һайн хэрэг гэжэ хүн бүхэн зүбөөр ойлгоһон байгаа. Тиигээд Утаатын пекарни хааг-дашаһан байгаа.

Түрүүшээр Санагын пекарниһаа Утаата, Далахай нютагуудта хилээмэн асарагдаха ёһоороо асарагдаад лэ байгаа. Үдэр хоног үнгэржэл байба. Байһаар байтараа зарим үдэрнүүдтэ хилээмэн ерэхэеэ болин захалба. Заримдаа машина үгы, нүгөө заримдаа хилээмэн баригдаагүй гэхэ мэтын янза бүриин шалтаг бариһан хөөрөөн гараха. Сельпогой машинын ямар нэгэн шалтагаар эбдэрээд байхада. Далахайн совхозой хүтэлбэрилэгшэд Санагада машина эльгээхэ юм. Тингэхэдэнь хилээмэн байхадааша байха, заримдаа үгы байха. Хилээмэнэй түлөө зуугаад километрэй зайда оршодог Закаменск хотодошье ошохо ябадал гаража захалба.

Байгша оной зун Утаата, Далахай, Санага нютагуудай арад зон бүришье хүндэ байдалда ороһон байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, Санагадахи пекарниин пеэшэн эбдэржэ, заһабаридa ороһон байгаа. Энэ пеэшэнэй заһабарилагдажа эхилһээр гурбан һара шахуу саг үнгэрбэ. Хэды тиимэ байбашье һаань, сельпогой хүтэлбэрилэгшэд эндэхи совхозуудай хүдэлмэришэдые, нютагай алба хаагшад болон бүхы арад зониие таһалгаряагүйгөөр хилээмээр хангаха ёһотой, уялгатайшье байгаа. Тиимэ арга боломжошье бии. Сельподо хилээмэ зөөхэ машина бии. Совхозуудшье заримдаа машинаяа үгэдэг юм. Закаменск хотын хилээмэнэй завод үдэр бүри хэдыньше хилээмэ хүдөө тосхонуудта гаргаха аргатай. Теэд сельпогой правлениин түрүүлэгшэ Цыренжапов, худалдаа наймаанай таһагые даагша Перенглаев гэгшэд энэ хүдэлмэриие ёһотоор эмхидхэнгүй, арад зониие эдеэ хоолой эгээл шухала зүйлөөр таһалдуулжа байха юм. Зарим хүнүүд автобусоор аяар Закаменск ерэжэ, хилээмэ абаашана. Тэжээл бэлэдхэлгын харюусалгатай хүдэлмэриин үедэ совхозуудай хүдэлмэришэд хэды ехэ сагаа миинтэ алдана гээшэб?

Санага нютагай пекарниин иимэ удаан саг соо хүдэлхэеэ болёод байһан тухай аймагай эд хэрэглэгшэдэй холбооной хүтэлбэрилэгшэд һайса мэдэдэг. Хэды тиимэ байбашье һаань, ямаршье хэмжээн абтанагүй. Үшөө хэды саг соо эндэхи арад зон хилээмэнэй түлөө хайран сагаа баража, ажал хүдэлмэриһөө гээгдэжэ байха юм? Энэ асуудалаар аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет таараха хэмжээ түргэн абаха зэргэтэй.

В. БАЛШИРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн С. В. Шурупов.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Н. ЖАМБАЛСУРЭН

МОСКВАДА

Асуужа байнаб
Алас Дурна Монгол оронһоо:
Алдарта хото,
Алтан Москва амгалан гү?
Орьёл хададал
Огторгой тулан ороо
Омог Кремлиин
Одод одоо яларна гү?
Түүхын алхамай
Түгшүүрилтэ сагые түлгэнгүй дабаад;
Түбшэн соло,
Түрүү алдар олоош, Москва.
Хатан зоригоор
Хаба хүсэтэ баатартал илаад,
Хамагай сэдьхэлэй
Залиршагүй одон болоош, Москва.
Эхэ оронойш
Эрхэ сүлөөтэ элдин дайдаар
Эрдэни нэрыешни
Эбтэй олон арадууд дурдаа.
Энэ нэрэш
Эрэлхэг тэдэнэй зүрхэндэ байгаа.
Энхэрэл дуранай
Далай боложо, халин урдаа.

Уула орьёлоор
Уряал үгэш ураар зэдэлэн,
Уһа мүрэнэй
Мүнгэн долги гаталан гараад,
Уужам Монголой
Урсахан нэгэ эшэгы гэр хүрэлэй,
Угтан бидэ
Урматай шагнаабди, сэдьхэлээ дараад,
Мандан хүгжэхэ
Маша этнгэлээр харгыемнай заажа,
Манай ороной
Малша арадтай эльгэлэн нүхэсөөш!
Шинии ододой
Шэжэр туяан доро зоригоо бадараажа,
Шэнэ байдалаа
Шэмэглэн зохёонобди шэнэ хүсөөр.
Халюун дайда,
Хангил Алтайһаа эхилэн мүндэлөө
Халуун эдэ үгэнүүдые анхара!
Монголой дууша
Шамайе нигэжэ ёһолон хүндэлөөл...
Москва, Москва —
Молор талым унтаршагүй наран!

ЭНХЭ АМГАЛАН САГ

Альган дээрээ хүнгэхэнөөр үргэжэ,
Аятай зөөлөөр үбэр дээрээ хүргэжэ,
Айдар үридөө дуһал дуһалаар үгэхэ
Ашата эхын һүнэй билтарха саг энэ гэхэ.

Тогложо наадан, тоомгүйн жаргал эдлэхэ,
Шогложо наадан, тооһо шорой хүдэлгэхэ,
Хүхэ тэнгэри доро хүг зугаа дэлгэхэ
Хүхюун наһанай дэмбэрэлтэ саг энэ гэхэ.

Соносоһон, үзэһэн һонор юумээрээ ханаха,
Согтой шамбай үетэнээ дурдан дурдан һанаха,
Соробхилоо эршэ, орьёлоо хаба мэдэргэхэ
Сохом манай гэжэ баясаха саг энэ гэхэ.

Уянгын аялгаар урма һанаа тэгшэлхэ,
Урихан хабарай уян бодол шэбшэлхэ,
Ушаран золгожо, уйдхараа тайлан үгэхэ.
Уй хайгүй дуранай саг энэ гэхэл.

Шэб һүниин одод болоод ялалзаха,
Шэн сэдьхэлэй номгорол болоод бадарха,
Сэнгэлиг агаараар сээжэ дүүрэн амисхаалха
Тэнинглэн нойрой ээлжээн болохо саг энэ хал.

Хүхэ утаан, дарини үнэр шэнгээгүй
Хүдөө хээрын хөөгтэ ногооной саг энэл.
Хүгшэд, үбгэдэй хүбүүдээ холоһоо хүлеэгээгүй,
Хүүгэд ашанараа дэгжээн байдаг саг энэл.

Танкын гэнжээр таһара хагза татуулаагүй
Талха таряанай найган һуугаа саг энэл.
Танил хүршэдөө айлшан боложо урюулаагүй
Ханил ёһоор орожо ерэдэг саг энэл.

Амтатай хоолой буур буурхан бусалдаг,
Аяга табагай хан хон ханхинадаг,
Аяг зугаагай түүдэгэй дэргэдэ захалдаг
Амгалан тэнюун—одоол энэ саг.

Бахархан уншамаар бадаг шүлэгэй адхардаг,
Баяр зугаагаар баранай сээжэдэ задардаг,
Хатар нааданай хаанашье дэгжэн захалдаг
Хабата һайхан—одоол энэ саг.

Айлай хойморто зол жаргалай бадардаг,
Алим жэмэсэй баглайран тодо гарадаг,
Алиш юумэнэй дэлгэр элбэг байдаг
Амгалан саг энэл!
Амгалан саг!

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ буряадшалба.

ҺАЛХИН ХААНАҺАА БУУХАНЬ БЭ?

Агаарай, газарай хүрьһэнэй халуун, хүйтэнэй хэмжээн ямар бэ? Хаанаһаа, али зэргэ хүсэтэй һалхин, жабар буунаб?—Эдэ бүхы асуудалнуудта харюу үгэхын тулада шэнжэлгэ хэхэ аргатай, нарин онъһото түхеэрэлгэнүүд Нижне-Ангарскын авиа-метеорологиин станцида тодхогдонхой. Энэ станци Байгалай хойто эрье дээрэ, Кичера голой адагта оршодог.

Түхэреэн сүүдхэ соо хахад час болоод лэ тэндэһээ: «Агаарай уларилай мэдээ абагты», — гэһэн дохёо Улаан-Үдэ руу жэнгирдэг. Тэрэ мэдээн Шэтэдэ дамжуулагдажа, бусад тиимэ авиаметеостанцинуудай мэдээсэлнүүдтэй хамтадхагдан шэнжэлэгдээд, удаадахи хоногой сагай униарил тухай уридшалһан мэдээнүүд зохёогдодог юм.

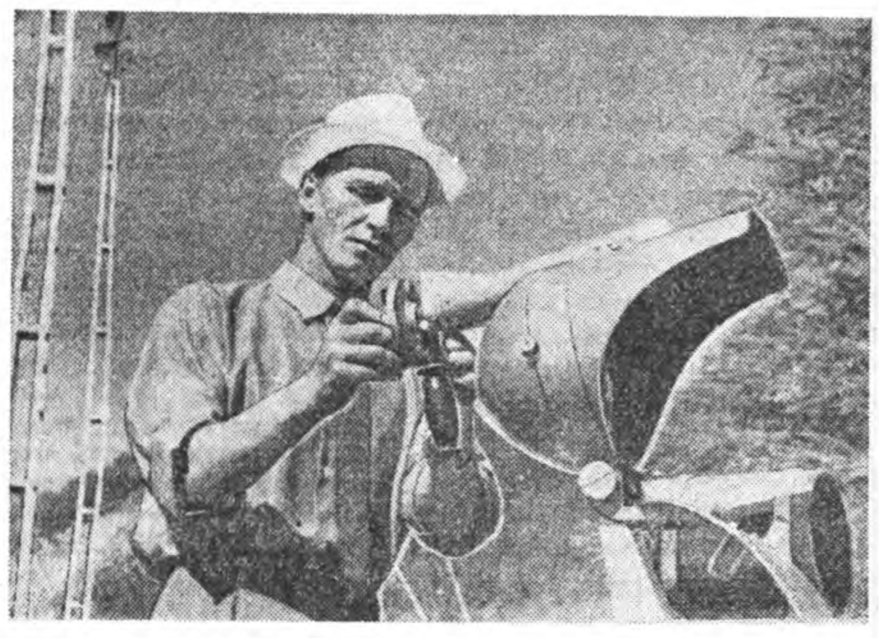
Буряад ороной хойто зүгэй саг агаарай байдал самолёдуудай ниидэлгэдэ, Байгал дээрэ пароходуудай тамаралгада тон ехэ нүлөөтэй. Тиимэһээ Хойто-Байгалай авиаметеостанциин хүдэлмэрилэгшэд М. И. Дроздова, П. И. Торопчина, З. Р. Юрьева, Л. А. Юрьева гэгшэд түхэреэн сүүдхэ соо таһалгаряагүй ээлжээлэн ажаллажа байдаг. Гурбан час болоод лэ алдадгүй тэнгэри өөдэ бүмбэгэ-пилот дэгдээгдэнэ. Тэрэнэй ниидэлгын хойноһоо теодолит прибороор хиналта хэжэ, һалхи, жабарай хаанаһаа, али зэргэ хүсэтэйгөөр үлеэжэ байһаниие тодоруулна.

Хойто-Байгалай г...
дээрэ агаарай байда...
шэд өөһэдынгөө х...
үүргэнүүдые нарин ...
лүүлдэг байна.

О. БЕР...

Зурагууд дээрэ: 1. ...гарскын авиаметстан... ник Г. И. Степанюк ... агаарай тунгалагые ... түхеэрэлгые тааруул... ник-метеоролог П. И. ... гай агаарта дэгдээг... гэ-пилодой хойноһо... прибороор хиналта х... харуулагдана.

Авт...

ФУТБОЛ

ТЭНСЭЛГЭНЭЙ СААНА ТЭМСЭЛ БИ...

Россин Федерациин автономито республикануудай дунда түрүүшынхиеэ буляалдагдаха кубок абахын түлөө эхилһэн нааданай ээлжээтэ уулзалга уржадэр үнгэргэгдэбэ. Манай республикын «Сэлэнгэ» командада Ижевскын суглуулагдамал командын футболистнууд айлшаар ерэһэн байна.

Манай «Сэлэнгэ» команда Яхадай АССР-эй футболистнуудтай хоёр удаа—наадаа. Тэдэнэртээ айлшалхадаа шүүгдэһэн, өөрынгөө талмай дээрэ наадахадаа нэгэ бүмбэгэ үлүүтэйгээр шүүжэ, ээлжээтэ уулзалгада хабаадалсаха эрхэ олоһон байгаа. Айлшаднай нааданһаа арсаһан Тувагай АССР-эй футболистнуудые шүүһэндэ тоологдоод, манайда наадахаар ерэһэн юм.

Айлшадай футболистнууд хараха янзада томо бэетэй, яһала һайн бэлэдхэлтэй хэбэртэй. «Хэр гэлдэгшэ аабибди» гэхэшье хүнүүд стадиондо сугларагшадай дунда бии һэн.

Нааданай эхилэмсээр айлшадай футболистнууд гэнтэ урагшаа гаража, «Сэлэнгын» воротагай дэргэдэ аюултай байдал тохёолдуулна. Энэ үедэ мэгдэһэн манай гол хамгаалагша Георгий Гаврилов ерэһэн бүмбэгэ воротагайнгаа хажууһаа талмайһаа гаратар сохижорхино. Тиигэжэ айлшад бүмбэгэ буланһаа сохихо болоно. Түр зуура бэе бэеынгээ хүсэ ойлгоһон эдэнэр добтололсожо мэдэнэ. «Сэлэнгэ» командын футболистнууд шанга шангаар добтолжо захалба. Айлшадай воротагай дэргэдэ хэдэн удаа шахардуу байдал тохёолдоно. Талмайн ээзд табан минутын туршада айлшадай ворота руу гурба удаа буланһаа бүмбэгэ сохижо, тэдэнээ тухашаруулна. Манай футболистнууд энэ үе соо хэдэн бүмбэгэ сохижо оруулха аргатай байгаа. Манай гол добтологшо Анатолий Жуйков, хамгаалагша Георгий Гаврилов гэгшэд нүхэдэйнгөө дамжуулһан бүмбэгэ воротагай хажууһаашье һаа, зааха дээгүүр сохижорхёо бшуу.

Наадан эхилһээр 35 минута боложо ябана. Манай футболистнар айлшадай воротада дүтэлөнхэй. Энэ үедэ Анатолий Михнов талмайн баруун захаһаа эршэтэй... ворота тээшэ сохижорхибо. Бү... ерэһэн Юрий Калашников тэрэ... толгойгоороо залажа, түрүүшы... шадай ворота руу оруулба.

...Нааданай хоёрдохи хаха... айлшадай футболистнар шүү... добтолжо мэдэнэ. Бүмбэгэ аб... гын» хамгаалагша Бельков т... үгэхын орондо, өөрөө ... жэ ябаһаар, айлшадта б... ба. Энээнииень һамбаашалһан ... тологшо Юрий Вершинин, Ва... рота руу бүмбэгэ оруулба. На... тэр 1:1 гэһэн тоо хубилаагүй.

Удаадахи наадан дурсагдаги... дануудай хоорондо Ижевск... өөрынь талмай дээрэ үнгэрг... Эндэ «Сэлэнгэ» шүүжэ гараа... нальна уулзалгада хабаадалса... юм.

Т. ...

ХОРОТО НОМНОЛОЙ МАНАНДА ТӨӨРИГШЭ

Совет хилые дабагшатай хөөрэлдөөн

Шархатаһан хитад солдадые отрядай санитарна частьда августын 13-най үдын хойно вертолёдой асархада, үбшэн тухай энэ тэмдэглэл хэгдэһэн байна. Жаланашколь шадар совет хилые зэбсэгтэ маоистнуудай дабаха үедэ энэ солдат баригдаһан юм.

Хилэ дабалсахадаа амиды үлэгшэдэ шухала туһаламжа үзүүлэгдээ. Тэрэниие аргалжа эхилһэн врач Баймурунов эгээн түрүүн иимэ тэмдэглэлнүүдые хээ: «Нэрэ—мэдэгдэнэгүй. Наһан—20. Национальность—хитад. Үбшэниинь: баруун мүрөө ходоро буудууланхай. Заставада түрүүшын туһаламжа үзүүлэгдээ: шархань уягдаа, бэеын мэдэрэлээ алдаха үбшэнһөө һэргылхэ тарилга, шархынь үбшэ һулаpуулха тарилга хэгдээ. Дундуур бэетэй. Ухаан бодолынь муудаагүй. Бэеынь түхэл тааруу. Туранхай. Эсэжэ һуларанхай».

Августын 20-до хэгдэһэн тэмдэглэл:

«Бэеын элүүр гэмгүй һайн. Һудалай сохисо, шуһанай дараса, температура хэм хэмжээн соогоо. Нойр һайнтай. Эдеэ хоолдо дуратай. Аяг зангынь яһала дорюун. Шархань эдэгэжэ эхилэнхэй. Баруун мүрынь үеэрээ урда мэтэ хүсэд һайнаар хүдэлдэг болоо». Баймурунов иигэжэ нэмэжэ бэшээ: «Үбшэнтэ дуугаралсаха дурагүй». Түрүүн өөрыгөө Ли Даочжи гээшэб гэжэ нэрлэһэн аад, энэ нэрээ хожомынь хэзээдэшье дахин дурдаагүй. Худал нэрэ дурдаһан аад, хожомынь мартаһаншье байжа болоо ха. Нэрэ обогоо хэлэхээ тэрэ огто арсадаг болоо.

Хилэ дабагшые шархыень уяжа байха үедэ би түрүүн хараһан байгааб. Тэрэ нюураа гараараа бүглөөд, буруу тээшээ эрьеэ һэн. Туранхай набтар бэетэй. Шэгнүүрынь 45 килограммһаа ехэ бэшэ.

Хилые дабагшын шархатаһанай һүүлээр дүрбэдэхи үдэртэ врачай зүбшөөлөөр би тэрэнэй палатада орооб. Минии ороходо хитад сэрэгэй алба хэгшэ орон дээрэ хэбтэжэ байһан аад, богонёор хайшалагдаһан үһэтэй монсон тархила простынёор хушаад, нюдаргаа зангидаһан баруун гараа өөдэнь үргөө. Магад буруушаалгын тэмдэгшье байжа болоо даа. Зүгөөр би энээнииень амаршалһан тэмдэг гэжэ тоолоһон байнаб. Тэрэ дороо хаб хара ялабхилһан нюдэниинь харагдажа, намайе халта шэртээд абаа. Намда фотоаппарат үгы гэжэ мэдүүлхын тулада би хооһон гараа урагшань һарбайгааб. Буулгадаг аппаратураһаа тэрэ юунһээшье үлүүгээр айдаг гэжэ би урда тээнь мэдэһэн байгааб.

Сэрэгэй хэрэгтэ хамаатай асуудалнууд намайе һонирхуулнагүй гэжэ тэрэниие би найдуулааб. Зай: нэрэтнай хэн бэлэй? Абяа анир гарабагүй. Түрэлхидтнай хэд бэ? Анир гарабагүй. Тиихэдэнь, хилын тулалдаа хэнгүйгөөр, тэрэнэй үедэ бэе бэеэ алалсангүйгөөр үнгэргэжэ болохо гү гэжэ би асуугааб?

Тэрэ барбаадай хургаяа өөдэнь ёдойлгоо.

— Тиигэбэл ехэл һайн байгаа,— гээд тэрэ хэлээ.

— Энээниие хайшан гээд туйлахаб?

— Мэдэнэгүйб—гээд хилые дабагша хэлэһэн байна.

Тэрэ олон юумэ мэдэдэггүй гэжэ манай хөөрэлдөөнэй үедэ элирээ. Жэшээлхэдэ, кино гээшэ юун бэ гэжэ мэдэхэгүй байшоо: тэрэ кино оройдоошье хаража үзөөгүй юм. Мүн наһан соогоо фото зурагаа буулгуулжа үзөөгүй. Ямаршье портредүүд дээрэ заабол түрүүлэгшэ Мао зураатай байха ёһотой гээд тэрэ хэлээ. Хилые дабагша оройдоол арба нэгэ хүрэтэр тоо тоолодог байна. Гарайнгаа арбан хурган дээрэ үшөө нэгые нэмэжэ шададаг. Маое магтаһан оройдоол табан иероглиф уншажа шададаг юм. «Агууехэ соёлой хубисхал» гэһэн үгэ хитадаар бэшээд тэрээндэ харуулбабди. Тэрэ энэ текстые уншажа бираагүй. Лу Синь гэһэн нэрые орой уншажа бирахагүй байһан тухайнь би эндэ хэлэнэгүйб.

— Түрүүлэгшэ Маогой һургаал заабариие шудалха кружогто хайшан гээд һурадаг байгаабта?

— Ондоо хүнүүд шангаар уншадаг һэн. Би тэрэниие имагтал һанаандаа хадуужа абадаг байгааб.

Хүлисэгты, яахадаа үзэг бэшэг багаар мэдэнэт?

— Армиин урда тээ би городто һуудаг һэм. Мао һурахыемни намайе эльгээгээ. Зүгөөр удангүй соёлой хубисхал эхилжэ, би бүри шухала хэрэг дүүргэдэг болоо һэм.

— Нухэдэйтнай дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүл олон гү?

Һүрдэн айһан бишыхан ан шэнги хүнжэл дороо шургаад, тэрэ харагдахаяа болишоо. Тэрэ хододоол айхаяа һанадаг байгаа бшуу. Юунһээ айгаа гээшэб? Бишыхан маоист энэ асуудалда харюусахые хүсөөгүй гү, али харюусажа шадахагүй байшоо.

— Жаланашколь шадар тулалдаа үүдхэжэ, маанадта хоро хүргэхэ гэжэ юундэ шиидэһэн байгаабта? Алуулһан хилын харуулшанай эхэ эндэһээ хорин алхамда байһан хүршэ байшан соо мүнөө уйлажа һууна. Тэрээниие та алаһан лэ байжа болоот. Юундэ тиигээбта?

Хилые дабагша толгойгоо һэжэрээд, хана тээшэ эрьелдэшоо. Би иигэжэ асуугааб:

— Эндэ ямараар танда ханданаб? Врачнууд яажа аргалнаб? Ямараар эдеэлүүлнэб?

— Һайн, һайн. Тон һайн. Бүхы юумээр би һаналаа ханангиб.

Оршуулагша шархатагшаһаа тамхи татаха зүбшөөл һураа. Тэрэ ойлгоогүй. «Би тамхи татадаггүйб»,— гээд хэлээ. Оршуулагша гуйлтаяа тайлбарилжа үгоо.

— Би плендэ ороһон хүн туладаа танда зүбшөөл үгэжэ гү, али хорижо шадахагүй байнаб. Хэрбээ намда плендэ ороод байгаа һаатнай, тамхи татаха зүбшөөл танһаа гуйхагүй һэм.

— Зүгөөр та шархатаһан, хамагай түрүүндэ, үбшэн хүн байнат,—гээд зарим зэргээр дайрагдаһан оршуулагша хэлээ.

— Хамагай түрүүндэ, би плендэ ороһон хүн болоноб,—гээд уруу дуруушагаар маоист харюусаа.

Темээ ондоо болгохые би хүсөөб.

— Һамгатай гүт, абаха болоһон гү, али юрын танил басагатай гүт? Та дурлажа үзэһэн байна гүт?

— Үгы. Би хэзээдэшье дурлажа үзөөгүйб.

Тэрэ орон дээрээ бодоод һуугаа. Туранхай, барагар, бишыхан, 15-һаа дээшэ наһатай гэжэ хэлэхээр бэшэ.

Үгэһэн харюунууд соотнай маоизмда хоро хүргэхөөр ямар нэгэн зүйл бии гэжэ һананагүй гүт гээд би асуугааб.

— Хитад солдат имагтал түрүүлэгшэ Маогой һургаһан лэ юумэн тухай хододоо хэлэдэг.

Сээжэлдэһэн харюунуудые тэрэ һанаандаа оруулна ха гэжэ намда һанагдаа. Хэрбээ асуудалай оройдоошье ойлгогдосогүй байгаа һаань, хитад хүбүүн абяа анир гаранагүй. Энэ хүбүүн соморхон программатай механическа түхеэрэлгэ шэнги янза үзүүлнэ. Тэрэ маоист номнолшодой бэлдэһэн харюунуудые үгөөд, таарамжатай харюугай олдоогүй һаань, абяа анир гаранагүй. Имагтал уһанда шанаһан барайгар эдидэг, мяха, тоһо эдихэһээ арсадаг. Иимэ продуктнуудта дурагүйб гэжэ хэлэһэн аад, урда тээнь эдэниие хэзээдэшье эдижэ үзөөгүйб гээд тэрэ мэдэрээ. Гансахан лэ богонихон үмдэ үмдөөд ябадаг, пижама үмдэдэггүй. Тэрэ бэеэ угааха дурагүй.

Врач орожо ерэбэ. Үбшэлэгшын шархань эдэгэжэ байна гү?—гэжэ би асуугааб.

— Шархань бүтүүбхижэ байна. Удахагүй хилые дабагша эдэгэжэ, үбшэн тухайнь тэмдэглэл хэгдэхээ болихо,—гээд врач хэлээ.

Мүрэй шархые аргалхада, ухаан бодолой, һанал сэдьхэлэй худхалгые заһаруулһанһаа хилбар бэлэхэн байна бшуу. Энэ хүбүүе дахин дахин хаража һууххадаа, ехээр шаналааб даа. Тулюурхан һула бэетэй байһан дээрэһээнь, тиимэ аад лэ хүдэр бэетэй хүнһөө дутуугүйгөөр буудажа шадаха байһан дээрэһээнь шаналаа бэшэб, харин ухаан бодолойнгоо талаар мунхаруулагдаһан дээрэһээнь тэрэниие хайрлааб. Тэрэ имагтал шүүмжэлхы ёһоор бэшэ, харин бэеэ даагаадшье бодомжолжо шадахаяа болишонхой. Ямаршье жаргал, ямаршье баяр гээшые наһан соогоо үзөөгүй, үзэхыешье хүсэнэгүй. Наһан соогоо үзөө дуулаагүй юумэеэ тэрэ ягаадшье хүсэхэб даа.

Би стул дээрэһээ бодоод, эсэстэнь нэрээ нэрлэхэ бэзэ гэжэ найдаһан зангаараа байгааб. Зүгөөр тэрэ иигэжэ хэлээ:

— Би хитад армиин сэрэгшэ гээшэб, намда нэрэ обог гэжэ байхагүй.

— Та хүнвэйбин байжа болоо гүт?

— Тиигэ даа! — гээд барбаадай хургала өөдэнь ёдойлгон үргөө.—Мүнөө Хитадта бултадаа хүнвэйбинүүд, эгээн лэ гол ехэ хүнвэйбиниинь — түрүүлэгшэ Мао болоно.

Виктор БУХАНОВ,
АПН-эй тусхай корр.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО — ХИЛЫН ЦААНАҺАА

НЭГЭДЭЛ—АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛЫЕ ХАН... БАТА НАЙДАБАРИ МҮН

ВАРШАВА. (ТАСС). Аюулгүй байдалые, эб найрамдалые хангахын, Польшын Одер ба Нейсе дээгүүр гараһан хилэнүүдэй, Чехословакиин болон бусад союзна оронуудай хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байхын тулада манай нэгэдэлые һэрэмжэтэйгээр аршалан хамгаалха, аха дүү социалис гүрэнүүдэй холбоое батадхаха хэрэгтэй гээд Польшодо гитлеровскэ Германиин добтолһоор ба дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилһээр 30 жэлэй гүйсэһэнтэй дашарамдуулагдажа, Варшавада болоһон митинг дээрэ ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ М. Спыхальский мэдүүлээ. Энэ нэгэдэл һулаpуулха арга хэндэшье олгохогүйбди гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

ПАП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, үһөө нэхэхэ эрмэлзэлгэ ФРГ-дэ үшөө зайсуулагдаагүй, ээрхэг түримхэй герман империализмын һанал бодол үшоол үзэгдэдэг гээд М. Спыхальский тэмдэглээ. Тиимэһээ Польшын аюулгүй байдал тухай, Европын бусад арадуудай аюулгүй байдал тухай асуудал урда мэтэ шухала удха шанартай зангаараа гээд тэрэ үргэлжэлүүлэн хэлэһэн байна.

Будапештскэ хандалга гаргахадаа, аюулгүй байдалай болон харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөө зарлахые Варшавска договорой гэшүүн гүрэнүүд дурадхаһан байна. Энэ хандалга Европын бүхы арадуудай аша туһада тааруу харал зам нээжэ үгэнэ. Тус зүблөөндэ хамаатай бүхы тааруу дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхээр Польшо, бусад социалис оронууд бэлэн байна. Аюулгүй байдал хамтаараа сахиха ба харилсаа холбоон тухай ниитэ Европын договор бэлдэхэ гээшэ зүблөөнэй гол асуудалнуудай нэгэн болохо ёһотой гэжэ бидэнэр тоолонобди. Иимэ договор дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүнгүүдые батадхаха, уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэһээ арсаха тухай, гүрэнүүдэй тэгшэ эрхэтэй байха гол ёһонуудые, тэдэнэй бэеэ даанхай байдалые, газар уһанайнь бүрин бүтэн, хилэнүүдэйнь ойроо хүртэшэгүй байлгые хүндэлхэ тухай уялгануудые хараалһан байха ёһотой гээд М. Спыхальский хэлээ. Зүблөөндэ бэлдэжэ болоно, тэрэниие богонихон болзор соо хэхэ шухала гээд М. Спыхальский мэдүүлээ.

Польшодо албанай хэрэгээр ерээд байһан ЧССР-эй президент, армиин генерал Л. Свобода митинг дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэхи гашуудалта ябуулгануудай түлөө манай хоёр ороной арадууд ехэ хохидолдо ороһон байна гээд президент хэлээ. Тиимэһээ эдэ ушарнуудай саашадаа хэзээдэшье тохёолдохогүйн тулада өөһэдынгөө оронуудай хуби заяанда тааруу шухала һургаал эдэ дүй дүршэлһөө абахаар манай арадууд хүсэд шиидэнги байна. Арадуудай буржуазна правительствануудые дахяад һэргээлгээгүй. Тэдэнэр өөһэдынгөө оронуудые шэнэ, социалис ёһоор хүгжөөжэ байдаг. Гүрэнүүдэйнгээ уласхоорондын аюулгүй байдалые шэнэ, бата ... һуурида түшэглэн т...

Манай хоёр орон... сэдөөр усадхаха гэж... мын бэлдэһые, ним... Германида эсэргүүс... зай агуу ехэ шэн зор... түсэбүүдыень таһал... жа болохогүй гэд ... дэглээ.

Манай хоёр орон... тэдэнэй аюулгүй ба... байдалай бата най... Советскэ Союзтай н... лон хани барисаае а... ха, саашадань бэхи... циалис оронуудтай х... рилсаае, социалис х... нэгэдэлые саашадань... һэн эли тодо тобшол... да тээ болоһон уша... зэргэтэй. Бидэнэр В... ворой оборонно орга... номическа Харилсан ... Соведэй шатаар хар... хижүүлхэ ёһотойбди. ... нэхэхые, дэлхэйн х... дүнгүүдые хубилгахы... гаар хүсэнүүдэй Б... бии байһан дээрэһээ ... ха шанартай гээд пр... тэмдэглээ.

Президент Л. Свобододо орден барюулагдаба

ВАРШАВА. (ТАСС). ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ М. Спыхальский Польшын һэргэн бадаралгын орденой ехэ хэрээһые ЧССР-эй президент Л. Свобододо барюулаа. Гитлеровскэ булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ, Польшын ба Чехословакиин арадуудай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлгэдэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө президентые ПНР-эй Гүрэнэй Совет энэ орденоор шагнаһан байгаа гээд ПАП агентство мэдээсэнэ.

Ордениие барюулгын үедэ ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, Польшын партийна ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд байлсаа.

КАИРТА ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

КАИР. (ТАСС). Дүрбэн араб ороной —ОАР, Сири, Иордани болон Ирагай дээдэ тушаалтадай зүблөөн Каирта Кубба гэжэ республиканска ордон соо нээгдээ. Энэ зүблөөн дүтын зүүн зүгтэхи байдалда зорюулагдана. ОАР-ай президент Гамаль Абдель Насер, САР-ай гүрэн түрые толгойлогшо Нуреддин Атаси, Иорданиин хаан Хусейн, тэрэшэлэн Ирагай премьер-министрэй орлогшо Салех Махди Аммаш (Ирагай делегациие толгойлогшо) зүблөөндэ хабаадалсаа.

Партизануудай ябуулганууд

КАИР. (ТАСС). Палестинын «Арадай сүлөөрэлгын хүсэнүүд» гэжэ организациин партизанууд августын 31-нэй һүни Израилиин Маоз-Хаим гэжэ сэрэгжүүлэгдэһэн байдалтай һууриниие эзэлээд, хоёр часай турша соо барижа байгаа гээд Палестинын нэгэдэмэл командованиин коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энэ коммюникее МЕН агентство дамжуулаа. Бейт Юсефһээ Кафар Рубин хүрэтэрхи 10 километрэй фронт дээрэ партизануудай болон израиль сэрэгүүдэй хоорондо шанга тэмсэлэй болоһоной һүүлээр энэ һуурин эзэлэгдэһэн байгаа. Байлдаанай үедэ израилиинхидай 5 танк, 8 сэрэгэй автомашина усадхагдаа. Партизанууд дайсанай миномётно батарей болон 6 адаглалтын постнуудые мүн лэ усадхаһан байна.

Никсон үгэ хэлэбэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Колорадоспрингс городто штадуудай губернаторнуудай конференци дээрэ США-гай президент Р. Никсон үгэ хэлээ. Вьетнамдахи дайн байлдаанай дүүргэгдээдшье байгаа һаа, хүн зоной хэрэглэмжые хангахын тулада «миллиард долларнууд» сүлөөрхэгүй гэжэ конференцидэ хабаадагшадта президент уридшалан һануулаа.

Американ арадай «һанаа сэдьхэл зобоодог, урмыень хухалдаг» хэдэ хэдэн хурса асуудалнууд ороной үмэнэ үнэхөөроол гараһ... мэдэрээ. Гэбэшье ... асуудалнуудта зорю... зөөри сэрэгэй гарга... һонһоо үлүү гаража ... тэрэ уридшалан һану...

Социальна талаар... венна шэнэ програм... гада ба зүбтүүлгэдэ ... ехэ хубиие Никсон ...

Социальна хангал... надхэхэ талаар през... хал губернаторнууд... дээрэ хурсаар шүү...

Сайгоной шэнэ „кабинет"

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай шэнэ «правительствын» состав Сайгондо сентябриин 1-дэ соносхогдоо. Энэ хадаа «президентын» үүргые мүнөөдөө дүүргэдэг, зүгөөр Урда Вьетнамай хүн зоной зүгһөө оройдоошье дэмжэгдэдэггүй вашингтонскэ туһамарша Тхиеу гэгшын угаа тогтууригүй байдалые батадхаха һэдэлгэ болоно гэжэ американ информационно агентствэнүүдшье тоолоно.

Үшөө хоёр неделиин урда тээ Тхиеу «премьерэй» тушаалһаа Чан Ван Хыонгые «гражданска тааруугүй хүн» гэжэ тоолоод гаргаа, тэрэнэй орондо генерал Чан Тхиен Кхием гэгшые томилоо. Шэнэ правительствада Кхием урда тээнь ээлжэ байһан дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүтэлбэрилэгшөөр байлсаха.

Коммунизмда эсэргүүсэгшэ, «президент» Тхеугэй тала баригша байһанаа харуулһан, урдын оборонын министр Нгуен Ван Ви энэ тушаалдаа үлөө.

Редактор
Ц. Ц. ...

Манай адрес, те...

г. УЛАН-УДЭ, ул. ...
Телефоны: редакто... приёмная—54-93, ... ра—68-08, зам. ре... ответ. секретаря—5... вет. секретаря—6... партийной жизни—6... го хозяйства—64-38, ... ганды и агитаци... мышленности и стр... 61-35. советского ст... быта—69-58. культ... 60-21. писем и р... 67-81. информаци... ственная приёмная... ное бюро 57-68, ... рия—33-61.

Гор. Улан-Уд... Управления по печ... Министров БурАСС...
Н-02777.

Зак. ...